

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Žáci se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál
a jejich profesní zaměření

Professional Orientation of Pupils with Specific Learning Disabilities
at Integrál Elementary School

Lenka Lacinová

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Miroslava Bartoňová, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Žáci se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál a jejich profesní zaměření potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 22. 7. 2020

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucí mé bakalářské práce prof. PaedDr. Miroslavě Bartoňové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, vstřícné jednání a čas, který mi věnovala při vedení mé práce.

Děkuji také pedagogickým pracovníkům a žákům ze základní školy Integrál za účast ve výzkumném šetření.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá žáky se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál a jejich profesním zaměřením. Cílem je prostřednictvím smíšeného výzkumného šetření popsat a analyzovat možnosti, které jsou nabízeny žákům se SPU vycházejících ročníků v oblasti profesní orientace. Literárně přehledová část je tvořena teoretickými východisky zabývajícími se specifickými poruchami učení a kariérovým poradenstvím. Praktická část se zaměřuje na výzkumné šetření, které bylo uskutečněno v rámci bakalářské práce. Pro naplnění cílů byl sestaven dotazník pro žáky se specifickými poruchami učení. V rámci výzkumného šetření byly získány podstatné informace z neformálních rozhovorů s pedagogickými pracovníky ze školního poradenského pracoviště a analýzy spisové dokumentace. Bylo zjištěno, že žáci v rámci profesní orientace využívají školní poradenské pracoviště za účelem vhodného výběru střední školy a volby povolání.

KLÍČOVÁ SLOVA

specifické poruchy učení, kariérové poradenství, profesní orientace, adolescence, volba povolání

ABSTRACT

The thesis describes pupils of the Integral Elementary School, with specific learning disabilities (SLD), and their career paths. The aim is to use a mixed research to describe and analyze the options of profession guidance, offered to pupils with SLD in their final year. The literature overview groups theoretical implication regarding SLD and career advice. The practical part focuses on research, conducted within the bachelor thesis. To meet the goal, a questionnaire for children with SLD was created. The research obtained substantial information from both, informal interviews with pedagogy workers in the school counselling office and file document analysis. It has been found that the pupils, as part of their career guidance, make use of the school counselling office in selection of secondary school and professional role choices.

KEYWORDS

specific learning disabilities, career counseling, profession guidance, adolescence, role selection

Obsah

| | |
|--|-----------|
| Úvod | 7 |
| 1 Vymezení specifických poruch učení..... | 9 |
| 1.1 Klasifikace specifických poruch učení | 11 |
| 1.2 Etiologie specifických poruch učení | 12 |
| 1.3 Vzdělávací systém pro žáky se SPU | 14 |
| 1.4 Poradenství pro žáky se SPU..... | 15 |
| 1.5 Osobnost žáka se SPU | 17 |
| 2 Kariérové poradenství pro žáky se SPU | 21 |
| 2.1 Kariérové poradenství | 21 |
| 2.2 Kariérové poradenství v ŠPZ a ŠPP | 24 |
| 2.3 Člověk a svět práce jako profesní orientace v RVP | 27 |
| 2.4 Výchova k volbě povolání..... | 30 |
| 3 Profesní zaměření žáků se SPU..... | 32 |
| 3.1 Cíl výzkumného šetření..... | 32 |
| 3.2 Metodologie a charakteristika výzkumného souboru..... | 34 |
| 3.3 Interpretace výzkumného šetření..... | 36 |
| 3.4 Závěry výzkumného šetření | 58 |
| Závěr | 63 |
| Seznam použité literatury a dalších informačních zdrojů | 64 |
| Seznam příloh..... | 68 |

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku profesní orientace žáků se specifickými poruchami učení vycházejících ročníků základní školy Integrál. Zabývá se možnostmi podpory poskytované v oblasti kariérového poradenství těmto žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně poruchami učení.

V průběhu studia jsem se už od střední školy v rámci odborných praxí setkávala s žáky se specifickými poruchami učení. Poslední rok však pracuji jako asistentka pedagoga na základní škole pro žáky se SPU. Problematika specifických poruch učení se mi stala velmi blízkou. Práce s těmito žáky přináší, ale také očekává jistá specifika. Na základní škole pro žáky se specifickými poruchami učení, kde pracuji, je uplatňován individuální odborný přístup ke všem žákům se SPU. Vzhledem k malému počtu žáků ve třídách se všichni žáci, učitelé a ostatní pedagogičtí pracovníci velice dobře znají, což je při uplatňování podpůrných opatření výhodou. Škola udržuje také úzký kontakt s rodiči a zákonnými zástupci žáků, což má pozitivní vliv na uplatňování komplexní péče o tyto žáky.

Žáci se specifickými poruchami učení mají problémy ve specifických oblastech, přestože jejich inteligence odpovídá jejich věku a z hlediska norem odpovídá průměru i nadprůměru. Obtíže ve čtení, psaní a počítání jim kladou překážky při studiu, podepisují se na jejich psychice, i na tom, jak tyto žáky vnímá jejich okolí. Mnohdy si nedůvěřují a sami podceňují své schopnosti, a stejně tak je mohou podceňovat jejich rodiče a blízké okolí. Tyto faktory mohou ovlivnit výběr jejich další vzdělávací či budoucí profesní dráhy. Proto by této problematice měla být věnována zvláštní pozornost pedagogických a poradenských pracovníků. Ve své práci se snažím nastínit péči poskytovanou žákům se specifickými poruchami učení na základní škole pro žáky se SPU, kde pracuji, jako příklad dobré praxe.

Hlavním cílem bakalářské práce a výzkumného projektu je popsat a analyzovat možnosti, které jsou nabízeny žákům se specifickými poruchami učení vycházejících ročníků základní školy pro žáky se SPU. Dalším cílem je zjistit nejčastější výběr středních škol a povolání u žáků se SPU a také analyzovat hlavní iniciátory, které žáky se SPU při tomto rozhodování nejvíce ovlivňují.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – literárně přehledovou a praktickou. První kapitola vychází z teoretických poznatků odborné literatury. Obsahuje informace zabývající se vymezením, klasifikací a etiologií specifických poruch učení, vzdělávacím a poradenským systémem pro žáky se SPU, či osobností žáka se SPU. Zároveň je tato část zaměřena na kariérové poradenství pro žáky se SPU poskytované ve školách, školních poradenských pracovištích a školských poradenských zařízeních. Empirická část se zabývá zrealizovaným výzkumným šetřením, jehož hlavní podstatu tvoří dotazníky, ale i získané informace z neformálního rozhovoru s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště. Poznatky účastníků výzkumu by mohly být přínosné pro řešení profesní orientace žáků se SPU v praxi.

1 Vymezení specifických poruch učení

„Specifické vývojové poruchy učení bývají definovány jako neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti.“ (Jucovičová a Žáčková, 2014, s. 9).

Dyslexie je specifická porucha čtení, která se projevuje nezpůsobilostí naučit se číst, přestože inteligence dítěte odpovídá jeho věku, dostává se mu běžného výukového vedení a žije v prostředí, jež mu poskytuje dostatek žádoucích podnětů k patřičnému společenskému a kulturnímu vývoji (Michalová, 2004). Při dyslexii je narušena rychlost, správnost, způsob čtení, porozumění i orientace ve čteném textu. (Zelinková a Čedík, 2013). Mezi **symptomy dyslexie** patří záměny při čtení tvarově podobných písmen (b-d-p, g-q, m-n, l-i, a-e-o, k-l-h), obtíže s rozeznáváním zvukově podobných hlásek (b-p, t-d), přeskakování řádků, vynechávání nebo naopak přidávání písmen, slabik, slov a vět, přesmykování slabik (lokomotiva-kolomotiva), opomenutí i nesprávné umístění diakritických znamének, domýšlení koncovek slov podle přečteného začátku (srov. Bartonová, 2018; Michalová, 2004; Šauerová a kol., 2012). Šauerová, Špačková a Nechlebová (2012) i Bartoňová (2018) uvádí P-typ dyslexie (pravoemisférový), při kterém žáci čtou velmi pomalu, nepřesně a trhaně. Druhým typem je L-typ dyslexie (levoemisférový), při němž čtou děti rychle s velkou chybovostí a domýšlením slov.

Dysortografie je dle Šauerové, Špačkové a Nechlebové (2012) specifická porucha pravopisu, což v praxi znamená, že dítě není schopné aplikovat teoreticky osvojená gramatická pravidla do písemného projevu. Velmi často je diagnostikována spolu s dalšími SPU, nejčastěji s dyslexií. Mezi **symptomy dysortografie** patří zaměňování tvarově podobných písmen, problémy s propojením slyšené a psané podoby hlásky a s vybavením si naučeného tvaru písmene v písemné podobě, vynechávání nebo vkládání písmen, slabik i slov, nesprávné umístění, opomenutí nebo přidání navíc diakritických znamének (Michalová, 2004).

Dysgrafie je podle Šauerové, Špačkové a Nechlebové (2012, s. 30) definována takto: *„Dysgrafie je specifická porucha grafického projevu, postihuje proces grafického napodobení tvaru, zpracování tvarů jednotlivých písmen, jejich spojení i celkovou úroveň úpravy grafického projevu (ve snaze vyhovět požadavkům na správnost tvaru*

dítě často gumuje, opravuje, práce je celkově umazaná, někdy i zmuchlaná).“

Symptomy dysgrafie se jeví obecně neupraveným, neuspořádaným a nečitelným písmem. Různě velká písmena, nedodržení linie řádkování, nerozlišování mezi psaním velkých a malých písmen, nerovnoměrný sklon, kombinování tiskacího písma s psacím, křečovitý nebo atypický úchop pera, namáhavé a pomalé tempo psaní, obsah napsaného v časové tísní neodpovídá skutečným jazykovým schopnostem žáka (srov. Bartoňová, 2018; Michalová, 2004).

„Dyskalkulie je specifická porucha matematických schopností. Porucha se týká zvládnutí základních početních úkonů, schopnosti řešit slovní úlohu, orientace na číselné ose, často u dítěte nacházíme obtíže v oblasti numerických představ.“ (Šauerová, Špačková a Nechlebová. 2012, s. 31). **Symptomy dyskalkulie** jsou rozmanité, podle nich se tato porucha dělí do několika typů. Praktognostická dyskalkulie se jeví narušením matematické manipulace s předměty nebo nakreslenými symboly (rozkládání a sestavování, přidávání a ubírání množství, odpočítávání na počítadle). Verbální dyskalkulie se projevuje obtížemi se slovním označováním operačních znaků, množství a počtu předmětů, nepochopením matematické terminologie ve smyslu určování (o X více o X méně, X krát více/méně). Lexická dyskalkulie se značí neschopností číst matematické znaky a jejich kombinace (čísllice, čísla, vícemístná čísla s nulami uprostřed, operační symboly). Grafická dyskalkulie představuje narušenou schopnost psát matematické znaky a problémy s grafickým prostorem a geometrií. Operační dyskalkulie se projevuje nezvládnutím matematických operací, jejich nahrazování, výměna složitějších za jednodušší. Ideognostická dyskalkulie se projevuje poruchou chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi, žák nezvládá vypočítat příklady z paměti (srov. Bartoňová, 2018; Michalová, 2004; Šauerová a kol., 2012).

Dyspinxie je specifická porucha kreslení, jež se projevuje především nízkou úrovní kresby, obtížemi s vyobrazením určitých předmětů a jevů adekvátně k věku dítěte ve srovnání s běžnými ontogenetickými normami (Michalová, 2004). K **symptomům dyspinxie** dále patří špatný úchop tužky, neupravenost výkresu, obtíže s pochopením perspektivy a neschopnost převedení představy trojrozměrného prostoru na dvojrozměrný papír (srov. Šauerová a kol., 2012; Bartoňová, 2018).

„Dysmúzie je porucha hudebních schopností.“ (Michalová, 2004, s. 24). Jedinec s dysmúzií má potíže s vnímáním a reprodukcí hudby, zapamatováním si melodie,

nerozlišuje tóny a nezvládá reprodukovat rytmus (Šauerová, Špačková a Nechlebová, 2012). Michalová (2004) rozděluje dysmúzií dle **symptomů** na dva druhy. Při expresivní dysmúzií není dítě schopno reprodukovat známý hudební motiv, který však zvládne identifikovat. Druhým typem je totální dysmúzie, kdy dítě nemá žádný hudební smysl, hudbu nechápe, nerozpoznává a nepamatuje si ji.

Dyspraxie je dle Šauerové, Špačkové a Nechlebové (2012, s. 33) definována takto: „*Dyspraxie je specifická porucha obratnosti nebo porucha motorické funkce. Podílí se na utváření celkové pohybové charakteristiky chování.*“ K **symptomům dyspraxie** patří obtíže s koordinací pohybů, motorických úkonů jemné i hrubé motoriky, které jsou pod úrovní očekávanou u dětí jejich věku a inteligence, obezita jako následek nechuti k jakýmkoliv motorickým činnostem (Michalová, 2004).

Intelektové schopnosti dětí se specifickými poruchami učení bývají průměrné až nadprůměrné. U těchto dětí bývají oslabeny funkce potřebné pro osvojování čtení, psaní a počítání. Tedy funkce kognitivní (poznávací), kdy je narušena například schopnost koncentrace pozornosti, myšlení, řeč, paměť, matematické představy, proces automatizace. Dále funkce percepční, kdy je oslabeno smyslové vnímání, především sluchové a zrakové. A funkce motorické (pohybové), kdy je zhoršená hrubá i jemná motorika ruky, ale také motorika očních pohybů a mluvidel (Jucovičová a Žáčková, 2014).

1.1 Klasifikace specifických poruch učení

V desáté revizi Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) z roku 1992, uvádí Světová zdravotnická organizace (WHO) specifické poruchy učení v oddíle Poruchy duševní a poruchy chování, pod názvem Specifické vývojové poruchy školních dovedností (F81), které jsou zařazeny do kategorií (F80 – F89) Poruchy psychického vývoje. Představuje klinickou jednotku, jejíž etiologii zahrnují především deficity percepčně-motorických funkcí a jejich koordinace (srov. Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize, 1992; Bartoňová, 2018).

V současnosti se nejvíce vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, postižení a zdraví (International Classification of Functioning, Disability and Health, ICF), která byla v roce 2001 schválena všemi členskými zeměmi WHO. Uvádí nový pohled na pojmy „zdraví“ a „postižení“. Zohledňuje především sociální

aspekty postižení, na které není pohlíženo jako na výlučně medicínskou či biologickou poruchu. Poukazuje na faktory životního prostředí, které ovlivňují fungování člověka. Tento nový přístup zdůrazňuje společenskou integraci osob s postižením a podporuje rozvíjení možností jejich samostatného života. Pojem postižení lze přesně chápat jen v souvislosti s personálními, ekologickými a sociálními zdroji člověka. Postižení se tudíž vždy definuje v daném sociálním kontextu. Je tedy třeba brát v úvahu celý kontext individuálního prostředí u jedinců se specifickými poruchami učení. Podle ICD-10 patří specifické poruchy učení k popsáným vývojovým poruchám školních dovedností. Model ICF umožňuje definovat poruchu popsanou podle ICD-10, prezentovat následky pro funkční schopnost (biologickou perspektivu – tělesné funkce a struktury) a zároveň zohlednit další omezení v určitém kontextu specifického prostředí (např. profesní škola, učiliště, vysoká škola) a personálních faktorů (věk, pohlaví, původ), (Bartoňová, 2018).

1.2 Etiologie specifických poruch učení

Specifické poruchy učení (SPU) jsou specifické z hlediska etiologie (příčin vzniku) a z hlediska symptomů (svých projevů). Tyto poruchy mohou být vrozené nebo získané v raném dětství. Vznikají určitým poškozením plodu v prenatálním období (období před narozením), nebo v perinatálním období (během porodu a časně po narození dítěte). Jistý vliv může mít i dědičnost, případně kombinace dědičnosti a výše uvedených obtíží. Mnohdy je etiologie neznámá nebo nepřiliš jasná. Uvádí se souvislost s lateralizací, s narušením kooperace mozkových hemisfér, případně s poruchami vývoje dítěte (Jucovičová a Žáčková, 2014). Nový pohled na tuto problematiku opouští chápání SPU z hlediska jednotlivých příznaků a zdůrazňuje hledání příčin, přičemž mezi nejčastější se uvádí fonologický deficit. Odborníci se shodují v následujících rovinách (Bartoňová, 2018).

Biologicko-medicínská rovina se člení na genetické a neurologické pojetí. **Genetické pojetí** předpokládá, že výskyt dyslexie souvisí s chromozómy, které ovlivňují vývoj nervových buněk, jež mají vliv na vizuální, akustické, motorické a paměťové procesy potřebné ke čtení. Mnohé výzkumy uvádí 40% pravděpodobnost genetického výskytu SPU v rámci příbuzenských vztahů (otec - syn, sourozenci). U dyslexie je četnost dědičnosti 50-60%, což znamená, že dědičné příznaky při vzniku

dyslexie dominují. Lze se domnívat, že odpovídající geny nepůsobí přímo na dovednosti ve čtení a psaní, ale ovlivňují určité funkce v mozku. Řídí tak neurofyziologické a neuropsychologické funkce, jejichž následná porucha jistým způsobem ovlivňuje funkce percepce, například vidění a slyšení při zpracování a osvojení si řeči. **Neurologické pojetí** shledává příčiny SPU v souvislosti s dysfunkcí magnocelulárního systému v mozku. Výzkumy zabývající se symetrií mozkových hemisfér dokazují rozdíly mezi mozky dyslektiků a mozky intaktních jedinců. Biologické příčiny SPU dokazují zjištěné abnormality v aktivaci mozkových oblastí při zpracovávání verbálních informací, i abnormální spojení mezi neurony v mozkové kůře způsobené odchylkami ve vývoji mozkových struktur. Rozdíly se projevují ve struktuře mozku a v odchýlené organizaci cerebrálních aktivit během procesu zpracování slovních informací, mění se struktura buněk pravé a levé mozkové hemisféry. Výzkumy také prokazují spojitost mezi mozečkovým deficitem a dovedností číst a psát (Bartoňová, 2018).

V **kognitivní rovině** je považován za jednu z nejčastějších příčin SPU **fonologický deficit**. Dovednost číst je vzájemně propojena s dovedností fonologického zpracování. Jedinci s nedostatečnou schopností fonologického zpracování mají ztížený nácvik čtení. Fonologické schopnosti tvoří důležitou prerekvizitu pro čtení. Geneticky je nejvíce ovlivněno fonologické kódování, rozpoznávání slov a krátkodobá paměť. Poruchy učení se nevztahují k určitému jazyku, protože příčinou SPU není daný jazyk, ale nedostatečně rozvinuté kognitivní dovednosti. Jedinci s problémy ve čtení vykazují také **deficit v procesu automatizace**. Bez dovednosti číst automaticky mohou porozumět čtenému, ale musí k tomu vynaložit velké úsilí, přičemž jsou rychleji unavitelní a projevují se výpadky pozornosti. Další důležitou podstatou učení je také paměť. **Deficit v oblasti paměti** je významným znakem pro předvídaní možných komplikací při osvojování spisovného jazyka a projevů poruch učení. K osvojení spisovného jazyka je důležitá dobře fungující krátkodobá paměť. Pro čtení a psaní se pak využívají důležité informace uložené v dlouhodobé paměti, jako například vědomosti o výslovnosti jednotlivých hlásek a grafického tvaru písmen (Bartoňová, 2018).

V **behaviorální rovině** jsou zvažovány nepříznivé vlivy z rodinného i školního prostředí jako možné příčiny dyslexie. Behaviorální teorie se orientují například

na rozbor chování žáka při psaní, čtení, i při běžných denních aktivitách. Nepříznivé vlivy z okolního prostředí nemohou být hlavní příčinou SPU, ale nesprávné působení na dítě negativně ovlivňuje jeho školní výkonnost. Behaviorální teorie tedy nemohou být samostatnou složkou etiologické podstaty SPU, ale pomocí pozitivního působení prostředí na žáka, například pravidelnou reedukací, může dojít ke kompenzaci jeho obtíží (Michalová, 2016).

1.3 Vzdělávací systém pro žáky se SPU

Žáci se specifickými poruchami učení se mohou vzdělávat se speciálně pedagogickou podporou formou individuální integrace/inkluze a s možností vytvoření individuálního vzdělávacího plánu v běžné základní škole, tento způsob je doporučován žákům s průměrným i nadprůměrným intelektem, kteří jsou zvědaví a snadno adaptabilní. Podporu zde zajišťuje speciální pedagog či školní psycholog působící na ZŠ. Žákům je poskytována reedukace formou dyslektických kroužků (srov. Knotová, 2014; Bartoňová, 2018).

Na běžných základních školách se také využívají skupiny individuální podpory, kdy integrovaný žák dochází v průběhu dne, dle naplánovaného rozvrhu, do třídy speciálního pedagoga a mají společně například hodiny českého jazyka se zaměřením na reedukaci, po vyučovací hodině se žák vrací zpět do své kmenové třídy.

Další formou vzdělávání žáků se SPU je třída pro žáky se specifickými poruchami učení na běžné základní škole. Tyto třídy jsou legislativně zřizovány dle § 16 odst. 9 vyhlášky č. 27/2016 Sb. *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* ve znění pozdějších předpisů. V těchto třídách vede výuku se sníženým počtem žáků speciální pedagog, který žákům poskytuje individuální přístup a navrženou edukační podporu v průběhu celého edukačního procesu (Bartoňová, 2018).

Speciální a individuální přístup je žákům se SPU také poskytován na základních školách pro žáky se specifickými poruchami učení. Edukaci zde poskytuje tým odborníků. Pro žáky s těžkým stupněm postižení, především s poruchou pozornosti či sdružením více postižení, ke kterým je při vzdělávání potřeba přistupovat s terapeutickou a medicínskou podporou, jsou zřizovány třídy při dětských psychiatrických léčebnách (Bartoňová, 2018).

1.4 Poradenství pro žáky se SPU

Poradenství poskytované v českém školství upravuje vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, ve znění pozdějších předpisů. V současné době je poradenství zajišťováno prostřednictvím škol, školních poradenských pracovišť a školských poradenských zařízení (vyhláška č. 197/2016, novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.).

Školská poradenská zařízení (ŠPZ)

Podle zákona č. 561/2004 Sb. *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* je definována působnost ŠPZ takto: „Školská poradenská zařízení zajišťují pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání.“ (zákon č. 561/2004 Sb., § 116). Další specifikaci školských poradenských zařízení poskytuje vyhláška č. 72/2005 Sb. *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, ve znění pozdějších předpisů, která je rozčleňuje na pedagogicko-psychologickou poradnu a speciálně pedagogické centrum (vyhláška č. 197/2016 Sb.).

Pedagogicko-psychologická poradna (PPP) se vyskytuje v každém správním celku našeho státu, kde může mít více svých detašovaných pracovišť či kontaktních míst. Větší počet pracovišť je důležitý pro optimální dostupnost těchto služeb v regionech s členitějším a aglomeračně rozsáhlejším prostředím (Opekarová, 2007). V pedagogicko-psychologických poradnách působí odborný tým pracovníků složený z psychologů, speciálních pedagogů a sociálních pracovníků. Jejich činnost se uskutečňuje formou návštěv ve školách a školských zařízeních i ambulantně v prostorách poradny (Bartoňová, 2018). Provádí diagnostické vyšetření žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ze kterého zprostředkují podrobné podklady pro realizaci podpůrných nebo vyrovnávacích opatření a péče o tyto žáky. PPP úzce spolupracují se školou, do které jedinec dochází, a dále sledují průběh odstraňování

příznaků SPU a případně aktualizují obsah nápravné péče (Šauerová, Špačková a Nechlebová, 2012). Zjišťují pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a dávají případná doporučení ředitelům škol i zákonným zástupcům dětí, poskytují metodickou podporu škole, konzultace a odborné informace pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení, zajišťují nápravu SPU a SPCH a dalších problémů ve vývoji, zajišťují prevenci sociálně patologických jevů a realizaci preventivních opatření.

Speciálně pedagogická centra (SPC) začala vznikat v devadesátých letech jako poradenská pracoviště při speciálních školách zaměřená na klienty se zdravotním postižením a péči o žáky s postižením jednoho typu. Nynější legislativní vymezení však umožňuje podle potřeby zajistit dostupnost služeb pro žáky s různými druhy zdravotního postižení (srov. vyhláška č. 197/2015 Sb; Šauerová, Špačková a Nechlebová, 2012).

Školy a školní poradenská pracoviště (ŠPP)

Podle vyhlášky č. 197/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zajišťuje škola v rozsahu odpovídajícím počtu i vzdělávacím potřebám žáků poradenské služby zaměřené na odbornou pomoc při integraci a edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto služby zajišťují výchovní poradci, kteří pracují na všech typech a stupních škol a poskytují pedagogicko-psychologické poradenství v oblasti výchovy a vzdělávání přímo ve škole. Na některých školách působí ve školních poradenských pracovištích i školní psychologové a školní speciální pedagogové, kteří poskytují služby v oblasti diagnostiky i následné péči o konkrétní jedince. Cílem aktivit těchto odborníků je prevence a snižování vzniku výchovných a výukových problémů žáků a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (Šauerová, Špačková a Nechlebová, 2012).

DYS-centra

DYS-centra jsou nezisková dobrovolná sdružení občanů a právnických osob, zaměřená na problematiku specifických poruch učení a specifických poruch chování. Své služby nabízejí těmto dětem, jejich zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům i široké veřejnosti. Shromažďují odborné materiály a nové informace, pořádají vzdělávací akce, akreditované kurzy, i samotné reedukace a terapie žáků

se SPU či SPCH. Nejedná se o státní zařízení, většinu z nabízených služeb si klienti musí finančně hradit sami (Šauerová, Špačková a Nechlebová, 2012).

1.5 Osobnost žáka se SPU

Specifické poruchy učení se promítají do celé osobnosti jedince (tělesné, sociální a mentální oblasti), jeho dovedností, schopností i kompetencí. SPU ovlivňují a determinují možnosti jednotlivce v rámci celého vzdělávacího procesu. Mohou rozvoj osobnosti žáka brzdit nebo posouvat jiným směrem, jelikož někteří jedinci berou svou poruchu učení jako omezení, zatímco jiní jako motivaci být i s touto diagnózou úspěšní (Zelinková, 2015).

Pokorná (2010) uvádí, že osoby se SPU nevytváří homogenní skupinu, jelikož se jednotlivé projevy poruch učení různě kombinují. Projevují se nejen při osvojování si čtení, psaní a počítání, ale vyobrazují se i do chování a jednání žáka, jeho sociálního a emočního rozvoje. Mohou jedince vést k utváření negativních kompenzací. Dítě tak na sebe může upozorňovat nevhodnými projevy chování (vykřikování, předvádění se), jelikož pociťuje osobní nepochopení, inferioritu. Neví, jak správně navázat a udržet sociální kontakt a interakci s vrstevníky a okolím. Bartoňová (2018) zmiňuje, že specifické poruchy učení působí na emoční projevy žáka ve smyslu pocitů úzkosti, když jeho pracovní výsledek neodpovídá vynaloženému úsilí. Prožívá jakoukoliv kritiku, obtížně zvládá situace s potřebou vyšší míry frustrační tolerance, mnohdy rezignuje nad zadanými úkoly bez snahy začít pracovat. Žák se SPU má potíže s organizací pracovních činností i s organizováním svého volného času. Nezvládá samostatné psaní výpisků z výkladu učitele, dodržování studijního režimu bez kontroly a samostatnou přípravu na výuku či zkoušení. Problém nastává při hodnocení žáka druhými lidmi a srovnávání úspěchů a neúspěchů s osobními vzory. Žáci se SPU mají v důsledku opakovaných neúspěchů sklony k negativnímu sebepojetí. Pokud se po vynaloženém zvýšeném úsilí a snaze žáka nedostaví žádoucí výsledky, začne naopak více selhávat a mohou následovat úzkostné reakce. Žáci se specifickými poruchami učení však tvoří značně heterogenní skupinu a negativní sebepojetí se nemusí projevit u všech.

Všem žákům se SPU by měla být poskytnuta komplexní podpora a intervence zahrnující úpravu podmínek školní práce tak, aby se předešlo zbytečnému stresování

žáka s umožněním práce na úrovni svého školního ročníku a s využitím podpůrných pomůcek dle potřeby. Dále by každému žákovi měla být zprostředkována vlastní reedukace SPU. Důležité je také dodávat dětem i jejich rodičům odvalu, aby dlouhý a náročný boj s poruchami učení dokázali vydržet a zvládnout (Bartoňová, 2018).

Ontogenetické charakteristiky a profesní zralost adolescentů

Adolescence podle Vágnerové (2012) naplňuje jednu dekádu života, od 10 do 20 let. Zahrnuje období dospívání, které je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Dochází ke komplexnímu formování osobnosti ve všech oblastech. Nejvíce viditelné jsou změny v somatické oblasti, podstatný je však i vývoj v oblasti psychické a sociální. Tyto změny jsou podmíněné především biologicky, přispívají k nim též i sociální a psychické faktory (Vágnerová, 2012). U adolescentů jsou proměnlivé názory, jednání i chování, postoje a zájmy, hodnoty a motivace, sociální vztahy, utváří se aspirace a životní cíle (Hlad'o, 2012).

Rozdělení adolescence podle Vágnerové (2012):

- **Raná adolescence**, též označována jako **pubescence**, od 11 do 15 let, s možnou individuální variabilitou.
- **Pozdní adolescence**, od 15 do 20 let.

Někteří autoři uvádí ještě **střední adolescenci**, vymezenou intervalem přibližně od 14 do 16 let (srov. Macek, 2003; Hlad'o, 2012). Jedním z významných vývojových úkolů období střední adolescence je volba povolání. Tento rozhodovací proces zahrnuje jak výběr studia nebo přípravy na povolání, tak volbu konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka. V tomto věku žáci přechází ze základní školy na školu střední, která může buď pokračovat ve všeobecném vzdělávání, nebo směřovat odborně k budoucímu povolání (Hlad'o, 2012).

Sociální vývoj

Na sociálním vývoji adolescentů se podílí především snaha po nezávislosti. Klíčovými vývojovými cíli jsou osamostatnění od závislosti na rodičích a rodině, změna postoje k autoritám, navazování hlubších vztahů s vrstevníky a utváření nových sociálních rolí (Hlad'o, 2012). Podle Vágnerové (2012) jsou v tomto období vrstevnické

vztahy důležitým prostředkem k sociálnímu učení a budování vlastní identity. Hlad'o (2012) však poukazuje na některé české i zahraniční výzkumy, které ukazují, že v případě volby středních škol a povolání se adolescenti nejprve obracejí pro radu od svých rodičů a až na druhém místě od svých spolužáků či kamarádů. Walterová (2009) dodává, že žáci upřednostňují rady svých rodičů i před jinými dospělými, učiteli či poradenskými pracovníky. Žáci posledních ročníků základních škol veskrze vnímají své rodiče jako opravdu důležité osoby, které na ně mají největší vliv při uskutečnění důležitých rozhodnutí (Hlad'o, 2012).

Vývoj zájmů

V období adolescence dochází k významným proměnám charakteristiky dětských zájmů na zájmy vyspělejší. Tyto změny podtrhují vývoj osobnosti a jsou velmi individuální. Během rané a střední adolescence se vyvíjí také zájmy profesní. Zájmy se promítají do každého stádia kariérového rozhodování a souvisí s utvářením životních plánů. Pokud jsou jasně vyhraněné, jedinec má mnohem jasnější představu o tom, co by chtěl v životě dělat a vzhledem k tomu i mnohem vyšší šance v následujícím vzdělávání i profesi uspět (Hlad'o, 2012). Zájmy adolescentů v posledním ročníku základní školy však bývají relativně široké, nevyhraněné a proměnlivé. Většina žáků v tomto věku vůbec neví, co je přitahuje a baví natolik, aby si dle toho určili profesní orientaci. Vzhledem k tomu si žáci často volí své následné životní kroky podle aktuálních požadavků světa práce a vzdělávání (Hlad'o, 2012).

Profesní zralost

Profesní zralost vyjadřuje připravenost jedince uskutečnit informované, věku přiměřené rozhodnutí o volbě povolání a vypořádat se s kariérovými vývojovými úlohami (srov. Vendel, 2008). Hlad'o (2012) popisuje, že profesní zralost lze prověřit pomocí modelu, který zahrnuje kognitivní dimenzi (kompetence k volbě povolání) a afektivní dimenzi (postoj k volbě povolání).

Kariévní zralost je zkoumána hlavně v zahraničí, kde většina výzkumů na toto téma uvedla, že se profesní zralost zvyšuje spolu s přibývajícím věkem. Žáci vyšších ročníků jsou profesně zralejší, tedy mají zodpovědnější postoje a více vědomostí o volbě povolání než mladší žáci (Vendel, 2008).

Překážky a rizika profesní volby žáků

Podle Hlad'a (2012) může být překážkou během kariérního rozhodování jednak nedostatečná profesní zralost, ale také i nedostatek či inkonzistence informací. Nedostatek informací znamená malou znalost o procesu volby povolání, světu práce, systému vzdělávání, alternativních možnostech a o způsobech získávání informací

Inkonzistenci informací mohou způsobit:

- Nespolehlivé informace o vlastních schopnostech, rysech osobnosti, profesních zájmech, vzdělávacím systému a možnostech světa práce.
- Vnitřní konflikty jedince – několik atraktivních eventualit volby nebo naopak nespokojenost s dostupnými možnostmi, rozporné zájmy a schopnosti.
- Vnější konflikty – neshody mezi rozhodujícím se jedincem a přáními jeho sociálního okolí (nerealistická očekávání rodičů) (Hlad'o, 2012).

Chope (2005) upozorňuje na nutnost vnímání pojetí kariérního rozhodování jedince v kontextu celého sociálního prostředí, v němž vyrůstá. Někteří jedinci, kteří neměli dostatečnou emoční podporu v dětství, byli zanedbáváni nebo i zneužíváni, mají problémy s nerozhodností profesní volby po celý život.

2 Kariérové poradenství pro žáky se SPU

2.1 Kariérové poradenství

Vymezení pojmu „kariérové poradenství“ je problematické, jelikož existuje nespočet definic, které navíc zahrnují termíny profesní poradenství, poradenství pro volbu povolání, poradenství pro volbu vzdělávací dráhy a mnoho dalších (Hlad'o, 2012). Podle Vendela (2008) je profesní poradenství odborná pomoc, která se aplikuje v průběhu života člověka ve sféře práce, povolání a zaměstnání. Hlad'o (2012) popisuje, dle srovnání několika autorů, kariérové poradenství jako kombinaci poradenství pro volbu povolání s poradenstvím pro volbu další vzdělávací dráhy. V tomto spojení je kladen důraz na vzájemnou interakci mezi světem práce a vzděláváním. Kariérové poradenství obsahuje rozsáhlou škálu informačních, diagnostických, poradenských a výchovně vzdělávacích činností se společným účelem pomáhání jednotlivcům při rozhodování o navazující vzdělávací či profesní dráze.

Podle UNESCO (2002) se kariérové poradenství skládá ze čtyř prvků: (a) pomoci jednotlivcům získat lepší znalost sebe samých v oblastech, jako jsou jejich zájmy, hodnoty, schopnosti a typ osobnosti, (b) seznamování studentů se zdroji, které jim umožní lépe se orientovat v profesních rolích, (c) zapojení studentů do procesu rozhodování za účelem volby takového druhu povolání, který nejlépe odpovídá jejich vlastním zájmům, hodnotám, dovednostem a typu osobnosti, a (d) pomoci jednotlivcům být aktivními manažery jejich vlastních kariér (včetně zvládnutí kariérních přechodů a vyvažování různých životních rolí), a také aby se v rámci celoživotního profesionálního vývoje dokázali neustále vzdělávat.

Svobodová (2015) popisuje systém rozdělení kompetencí kariérních poradenských služeb v České republice mezi Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR) a Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (MPSV ČR). Do kompetencí resortu MPSV ČR dle Svobodové (2015, s. 18) spadá:

- Poradenství informačně-poradenských středisek (IPS) úřadů práce (ÚP) pro volbu povolání se zaměřením na informace o nabídce studijních programů

a studijních oborů středních a vysokých škol s testováním předpokladů pro studium zvoleného oboru a výkon povolání.

- „*Poradenství poradenských oborů ÚP pro specifické kohorty klientů se změněnou pracovní schopností a ztíženou sociální situací zaměřené na volbu povolání.*“
- „*Poradenství poradenských oborů ÚP pro potenciální zaměstnavatele se zaměřením na zprostředkování odborných praxí a volných pracovních míst pro klienty.*“
- Poradenství regionálních a informačních center a podnikatelských inovačních center pro potenciální soukromé podnikatele na financování podnikatelských záměrů a zakládání živností klientů.

Do kompetencí resortu MŠMT ČR spadá:

- Výchové poradenství na základních školách zaměřené na informování o nabídce středních škol a pomoc při vyplňování přihlášek na střední školy (srov. Svobodová, 2015; vyhláška č. 197/2016 Sb.).
- „*Výchovné poradenství na středních školách v České republice zaměřené na informování o nabídce a obsahu studijních oborů vysokých škol a pomoc při vyplňování přihlášek na vysoké školy.*“ (Svobodová, 2015, s. 18).
- Kariérové poradenství poskytované školskými poradenskými zařízeními a školními poradenskými pracovišti (vyhláška č. 197/2016 Sb).
- „*Poradenství studijních oddělení fakult vysokých škol v České republice zaměřené na informace k výběru studijního oboru a přijímacího řízení.*“ (Svobodová, 2015, s. 18).
- Poradenství akademických poradenských center (AIC) o vysokoškolském studiu v zahraničí, prázdninových brigád a stážích v zahraničí (srov. Bartoňová, 2018; Svobodová, 2015).

V České republice existuje také mnoho soukromých agentur profesního poradenství, které zprostředkovávají práci v ČR i v zahraničí a poskytují základní personální poradenství. Po zaevidování zájemců prověří jejich dovednosti a znalosti, poté kontaktují zájemce s konkrétní pracovní nabídkou a předají profilové informace

o potenciálním zaměstnanci firmě. Zaměřují se na zprostředkovávání práce ve specifických oborech (Svobodová, 2015).

Profesní orientace

Hlavním obsahem profesní orientace je formování a rozvíjení reálného profesního cíle a perspektivy mladého člověka a důležitých vlastností a schopností pro proces volby, vykonávání i eventuálně rekvalifikace povolání (Průcha, Walterová, Mareš, 2013). Jedná se o dlouhodobý pedagogický proces s cílem zapojení mladých lidí do světa práce, jehož jádro značí utváření profesních zájmů, potřeb, postojů, motivů a způsobilostí pro samostatné řešení profesně orientačních životních dilemat a voleb (Hlad'o, 2012). „*Profesní orientací se rozumí činnosti, které se zabývají vedením, usměřováním, orientováním dětí, adolescentů i dospělých na určité profese s cílem nabytí všestranné připravenosti pro uvědomělou volbu povolání a pro její další stále zpřesňování.*“ (Hlad'o, 2012, s. 18). Je jedním z úkolů, jež plní výchovné poradenství pro žáky základních, středních a speciálních škol. Profesní orientaci usměřňují nejen školy a odborná zařízení výchovného poradenství, ale i úřady práce a podniky (Průcha, Walterová, Mareš, 2013). Zvolení profesní orientace, studijního zaměření či učebního oboru žáka se speciálními vzdělávacími potřebami má vliv na kvalitu jeho dalšího života a budoucího profesního uplatnění (Přinosilová, 2013).

Volba povolání

Průcha, Walterová a Mareš (2013, s. 341) definují pojem volba povolání jako: „*Proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání, konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka.*“ Hlad'o (2012) uvádí, že se v posledních letech tento pojem využívá v mnoha významech, zahrnuje tedy volbu konkrétního povolání, které by chtěl jedinec jednou vykonávat, ale také výchovu k volbě povolání, výběr střední školy v posledním ročníku základní školy, hledání konkrétního zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele, i rekvalifikaci na jiné povolání.

Z uvedeného je patrné, že k první volbě povolání dochází u žáků v posledních ročnících povinné školní docházky při vybírání si vhodného studijního nebo učebního oboru a konkrétní střední školy. Proces volby povolání a probíhá po celý život člověka

a vyvíjí se s každou další i menší volbou vztahující se k práci a povolání v průběhu životní dráhy jedince (Hlad'o, 2012).

Profesní kariéra je složkou životní dráhy člověka, která je spjata s jeho efektivním pracovním uplatněním. Představuje vývojovou sekvenci získávání určitých zkušeností v průběhu života. Pracovní kariéra vymezuje životní období jedince od nástupu do prvního pracovního poměru, zahrnuje sled pracovních funkcí a prací, které jedinec vykonával v průběhu svého profesního života až do jeho ukončení zpravidla odchodem do důchodu. Kariéra souvisí se sociální mobilitou, pojímá i proces sociálního vzestupu a sestupu člověka (Němec, Bucman a Šikýř, 2007).

2.2 Kariérové poradenství v ŠPZ a ŠPP

Kariérové poradenství ve školských poradenských zařízeních (ŠPZ)

Pedagogicko-psychologické poradny mají v kariérovém poradenství nezastupitelnou úlohu, v jejich kompetenci je pomoc žákům a jejich zákonným zástupcům při volbě studijního a profesního uplatnění po dokončení základní nebo střední školy (Hlad'o, 2012). Poskytují v rámci psychologické a speciálně pedagogické intervence individuální i skupinové kariérové poradenství pro žáky základních a středních škol a studenty vyšších odborných škol (vyhláška č. 197/2016, novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.). Posuzují intelektové a osobnostní předpoklady pro studium, nabízí poradenskou pomoc k doporučení vhodného studijního nebo učebního oboru či zaměstnání, poskytují informace o školách a další služby. PPP také zabezpečují informační a metodickou činnost kariérového poradenství pro žáky poradenským pracovníkům základních a středních škol (Hlad'o, 2012).

Speciálně pedagogická centra poskytují v rámci svých poradenských služeb kariérové poradenství žákům s tělesným, mentálním, zrakovým nebo sluchovým postižením, vadami řeči, souběžným postižením více vadami nebo autismem (vyhláška č. 197/2016 Sb.).

Kariérové poradenství ve školách a školních poradenských pracovištích (ŠPP)

Škola se významně podílí na formování profesní orientace žáků. Je v každodenním kontaktu s žáky a má o nich mnoho informací využitelných v pomoci

s výběrem vhodného dalšího vzdělávání či budoucího povolání žáků (Hlad'o, 2012). Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby zaměřené mj. na kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy (vyhláška č. 197/2016, novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.). Kariérové poradenství je na školách zajišťováno kvalifikovanými poradenskými pracovníky (Hlad'o, 2012).

Výchovný poradce

Výchovný poradce poskytuje poradenské služby na základních a středních školách. V současné škole je výchovný poradce stále především učitel. Měl by to být zkušený, kvalifikovaný, osobnostně a sociálně zralý pedagog, který má respekt u kolegů, žáků i rodičovské veřejnosti, aby mohl být nositelem změn a mohl nastávající systémové změny obhájit. Provádí informační, poradenské a metodické činnosti při rozhodování o profesní a vzdělávací dráze žáků. Poskytuje informace o vzdělávací soustavě, jednotlivých typech škol, požadavcích a předpokladech přijetí. Zařizuje i pořádá odborné přednášky, exkurze, besedy a individuální konzultace pro žáky a jejich zákonné zástupce (srov. Knotová, 2014; Hlad'o, 2012).

Mezi standardní poradenské činnosti výchovného poradce patří kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, zejména:

„a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství - kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,

b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administrace, zpracování a interpretace zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,

c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti ve spolupráci s třídním učitelem,

d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků ve spolupráci s třídním učitelem,

e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,

f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích krajských poboček Úřadu práce České republiky a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek,

g) poskytování služeb kariérového poradenství žákům cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.“ (vyhláška č. 197/2016 Sb., 31. Příloha č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.)

Kvalifikaci výchovného poradce mohou získat absolventi magisterských oborů pedagogiky, učitelé dle zákona č. 563/2004 Sb. *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*, musí však absolvovat další specializační studium podle vyhlášky č. 317/2005 Sb. *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. Studium pro výchovného poradce probíhá v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole v rozsahu 250 hodin, je zakončené závěrečnou zkouškou před komisí a obhajobou závěrečné práce (srov. zákon č. 563/2004 Sb.; vyhláška č. 317/2005 Sb.).

Školní psycholog

V kariérovém poradenství ve školství plní školní psycholog důležitou roli z hlediska odborných kompetencí, ke kterým nejsou ostatní poradenští pracovníci na školách profesně způsobilí. K těmto odborným kompetencím patří například realizování individuální i skupinové psychologické diagnostiky, individuální psychologické intervence, preventivní a intervenční práce s třídami apod. Školní psycholog se zabývá poruchami učení a chování, prevencí včetně prevence neprospěchu žáků, vztahovými problémy a prací s třídním kolektivem. Spolu s dalšími činnostmi poskytuje služby kariérového poradenství. Školní psycholog úzce spolupracuje s výchovným poradcem a třídními učiteli. Provádí pedagogicko-psychologickou diagnostiku v profesní oblasti v souvislosti s volbou povolání žáků. Tato diagnostika je zaměřená jednak na posouzení různých schopností a předpokladů pro výkon konkrétní profese, ale i na zjištění a vyhodnocení zájmové struktury žáka, která může výrazně ovlivnit budoucí úspěch v povolání (Hlad'o, 2012). Standardní činnosti školního

psychologa jsou upraveny vyhláškou č. 197/2016 Sb., novelou vyhlášky č. 72/2005 Sb. *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.*

Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog se podílí spolu s dalšími poradenskými pracovníky na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole. Komunikuje s vedením školy, pedagogy, žáky a jejich zákonnými zástupci. Provádí diagnostiku a depistáž speciálních vzdělávacích potřeb žáků, konzultační, poradenské a intervenční práce i metodické, koordinační a vzdělávací činnosti. Participuje se na kariérovém poradenství a individuálním provázením žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, pomáhá těmto žákům s volbou vzdělávací dráhy a profesní orientace (vyhláška č. 197/2016, novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.).

Třídní učitel

Třídní učitelé se aktivně spolupodílejí na kariérovém poradenství žáků. Na základních školách spolupracují s výchovným radcem, školním psychologem a školním speciálním pedagogem. Dle jejich specializace buď sami vyučují, nebo spolupracují s vyučujícími pedagogy tematického okruhu na ZŠ a průřezového tématu na SŠ - Člověk a svět práce. V rámci své třídy organizují profesně orientační činnost, sledují a hodnotí informační činnost v rámci výuky a přímo se podílejí na informační činnosti realizované mimo vyučování. Poskytují žákům a jejich zákonným zástupcům pravidelné konzultace. V rámci vlastního plánu individuálně pracují se žáky své třídy na postupném utváření jejich cílů, kariérových představ, rozvíjení sebehodnocení a rozhodování o studijních a profesních záměrech po ukončení základní školy (Hlad'o, 2012).

2.3 Člověk a svět práce jako profesní orientace v RVP

Oblast Člověk a svět práce je v aktuálních českých rámcových vzdělávacích programech (RVP) pro dílčí stupně vzdělávání koncipována různě. V RVP předškolního vzdělávání (RVP PV) se svět práce prakticky neobjevuje. „*V RVP základního vzdělávání (RVP ZV) a RVP gymnázií (RVP G) je Člověk a svět práce jednou*

ze vzdělávacích oblastí. V RVP středních škol (RVP SŠ) je pak tato oblast chápána jako průřezové téma.“ (Lichtenberková, Chaluš a Dostál, 2019, s. 22).

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání pomáhá vzdělávací oblast Člověk a svět práce utvářet životní a profesní orientaci žáků. Jejím prostřednictvím se žáci seznamují s širokým spektrem pracovních činností i technologií a získávají tak základní uživatelské dovednosti v různých oborech lidské činnosti. Tato oblast se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky, čímž doplňuje celé základní vzdělávání o nezbytnou složku potřebnou pro uplatnění člověka v následujícím životě a ve společnosti (RVP ZV, 2017). Obsah vzdělávací oblasti Člověk a svět práce je na 1. stupni základních škol rozčleněn do čtyř tematických, pro školy povinných, okruhů: „*Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů,*“ (RVP ZV, 2017, s. 104). Na 2. stupni základních škol je rozdělen do osmi tematických okruhů: „*Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce.*“ (RVP ZV, 2017, s. 104). Tematický okruh Svět práce je pro všechny žáky povinný, zaměřuje se na volbu budoucího povolání, a proto je vhodné zařadit jej do posledních ročníků základní školy. Z ostatních okruhů si základní školy volí dle svých pedagogických záměrů a podmínek vzdělávání minimálně jeden další okruh. Cílem je utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, které vedou žáky k:

- osvojení si základních pracovních dovedností a návyků různých pracovních oblastí,
- pozitivnímu vztahu k práci a odpovědnosti za kvalitu výsledků vlastní i společně odvedené práce,
- organizaci a plánování práce i v běžném životě s využitím vhodných nástrojů, pomůcek a nářadí,
- vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů, uplatňování vlastní tvořivosti a představitivosti k dosažení kvalitního výsledku,
- poznání, že technika bývá v současném světě úzce spjata s pracovní činností člověka a je součástí lidské kultury,
- autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, budování důvěry, postoje a hodnot k životnímu prostředí, práci člověka, technice a sebe samých,

- postoji k práci a pracovním činnostem jako k příležitosti seberealizace a rozvíjení podnikatelského myšlení,
- orientaci v oborech lidské činnosti, formách fyzické i duševní práce a nabytí potřebných poznatků a dovedností pro volbu vlastního profesního zaměření a pro budoucí životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2017).

Svět práce v RVP ZV

Podle RVP ZV (2017) je tematický okruh Svět práce závazný pro 8. a 9. ročník s možností realizace od 7. ročníku ZŠ. Učivo tohoto okruhu se zabývá pojmy **trh práce** (povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních objektů, pracovních prostředků, druhy a charakter pracovních činností; požadavky kvalifikační, osobnostní a zdravotní; rovnost příležitostí na trhu práce), **volba profesní orientace** (základní principy; sebezpoznávání: osobní zájmy a cíle, zdravotní a tělesný stav, osobní schopnosti a vlastnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace; informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb), **možnosti vzdělávání** (přijímací řízení, náplň studijních a učebních oborů, informace a poradenské služby), **zaměstnání** (pracovní příležitosti v obci/regionu, způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pracovní pohovor, problémy nezaměstnanosti, úřady práce; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů) a **podnikání** (nejčastější formy podnikání, druhy a struktura organizací, soukromé a drobné podnikání).

Očekávané výstupy žáka:

- Žák se orientuje se v pracovních činnostech určených profesí.
- Žák zvládne adekvátně posoudit své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy.
- Žák využije profesní informace a poradenské služby k výběru vhodného vzdělávání.
- Žák prokáže v modelových situacích, že je schopen prezentovat svou osobu při vstupu na trh práce (RVP ZV, 2017).

„*Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:*“ (RVP ZV, 2017, s. 112):

- Žák se orientuje v pracovních činnostech vybraných profesí, ve středních školách a učebních oborech.
- Žák posoudí své možnosti v profesní, eventuálně pracovní orientaci vzhledem k potřebám běžného života.
- Žák využije profesní informace a poradenské služby k výběru vhodného dalšího vzdělávání.
- Žák předvede v modelových situacích ucházení se o práci prezentaci své osoby; byl seznámen s právy a povinnostmi zaměstnavatelů a jejich zaměstnanců; je si vědom možností využití poradenské pomoci v případě neúspěšného hledání zaměstnání.

2.4 Výchova k volbě povolání

Podle Vendela (2008) je výchova k povolání proces usměrňování kariérního vývoje napříč populačními ročníky žáků základních škol, který probíhá v rámci všeobecné výchovy a vzdělávání. Podle Hlad'a (2012) výchova k povolání u žáků rozvíjí a prohlubuje chápání světa práce a vzdělávání. Žáci si osvojují určité schopnosti a dovednosti, s nimiž lépe zvládají životní změny, přechody mezi vzdělávacími stupni i přechod ze školy do zaměstnání.

V roce 2001 vydalo MŠMT *Metodický pokyn k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání č. j. 19485/2001-22*, který vešel v platnost 1. září 2002 na všech základních školách, kromě škol s ročníky pouze prvního stupně. Vzdělávací oblasti Výchovy k volbě povolání jsou rozvržené do 60 hodin v období posledních dvou až tří let povinné školní docházky. Nejedná se však o navýšení celkového týdenního počtu vyučovacích hodin, obsahové okruhy jsou dle uvážení škol zařazené jednak do povinných předmětů, uvedených v učebním plánu schválených vzdělávacích programů základního vzdělávání, jež mají k této problematice nejbližší (tj. předměty občanská výchova, občanská a rodinná výchova, praktické činnosti), jednak do volitelných předmětů a jiných vzdělávacích aktivit zrealizovaných školou. Cílem vzdělávání v této oblasti je vybavení žáka kompetencemi, které mu umožní uvědomit si podíl vlastní odpovědnosti při rozhodování svého profesního zaměření a volbě vhodného povolání, stanovit si

životní cíle na základě poznatků z oblasti sebepoznávání. Naučit se hodnotit své osobnostní předpoklady a osobní šance úspěchu ve zvolené profesi v konfrontaci s požadavky na trhu práce, přiměřeně se adaptovat na nové životní situace a konstruktivně se vyrovnávat s případným neúspěchem. Dále se umět orientovat v profesní nabídce a efektivně využívat informační zdroje pro volbu povolání (Metodický pokyn č. j. 19485/2001-22, Příloha: Vzdělávací cíle).

3 Profesní zaměření žáků se SPU

3.1 Cíl výzkumného šetření

Žáci se specifickými poruchami učení mají problémy ve specifických oblastech, přestože jejich inteligence odpovídá jejich věku a z hlediska norem odpovídá průměru i nadprůměru. Obtíže ve čtení, psaní a počítání jim kladou překážky při studiu, podepisují se na jejich psychice, i na tom, jak tyto žáky vnímá jejich okolí. Mnohdy si nedůvěřují a sami podceňují své schopnosti, a stejně tak je mohou podceňovat jejich rodiče a blízké okolí. Tyto faktory mohou ovlivnit výběr jejich další vzdělávací či budoucí profesní dráhy. Prezentované výzkumné šetření se týká žáků posledních ročníků základní školy Integrál pro žáky se SPU a jejich profesního zaměření.

Hlavním cílem výzkumného šetření bakalářské práce je popsat a analyzovat možnosti, které jsou nabízeny žákům se specifickými poruchami učení vycházejících ročníků základní školy pro žáky se SPU v oblasti profesní orientace.

Dílčí cíle výzkumného šetření:

- Zjistit nejčastější preference povolání žáků se SPU
- Analyzovat nejčastější volby středních škol u žáků se SPU
- Zjistit hlavní iniciátory při volbě povolání žáků se SPU
- Prozkoumat hlavní iniciátory při výběru střední školy žáků se SPU

Dílčí otázky výzkumu

VO 1: Uvědomují si žáci se SPU své silné a slabé stránky?

VO 2: Kdo má na žáky se SPU největší vliv při výběru střední školy a na jaké školy se nejčastěji hlásí?

VO 3: V kterém vyučovacím předmětu, se žáci se SPU nejvíce setkávají s přípravou na volbu povolání?

VO 4: Využívají žáci se SPU při výběru střední školy služeb školního poradenského pracoviště a jsou jim tyto služby a informace poskytnuty?

Předpoklady výzkumu

Byly stanoveny tyto předpoklady:

- 1) Je předpokládáno, že 60 % žáků se SPU umí spolupracovat v týmu, 45 % žáků se SPU umí naslouchat druhým a komunikovat s lidmi, 45 % žáků se SPU je tolerantních a pracovitých a 30 % žáků se SPU je vytrvalých a samostatných. Zároveň je předpokládáno, že 65 % žáků se SPU odkládá důležité věci na poslední chvíli a 40 % žáků se SPU je nerozhodných.
- 2) Je předpokládáno, že největší vliv na žáky se SPU při výběru střední školy mají jejich rodiče a to v 65 %, 40 % žáků se SPU se o střední škole rozhoduje samo a u 25 % žáků se SPU přispějí k výběru střední školy také pedagogičtí pracovníci základní školy. Dále je předpokládáno, že 50 % žáků se SPU se hlásí na střední odborná učiliště, 40 % žáků se SPU se hlásí na střední odborné školy a 10 % žáků se SPU se hlásí na gymnázia.
- 3) Je předpokládáno, že 80 % žáků se SPU se s přípravou na volbu povolání setkává v rámci předmětu občanské výuky.
- 4) Je předpokládáno, že 90 % žáků se SPU využívá služeb školního poradenského pracoviště při výběru střední školy a 100 % jsou žákům tyto služby a informace poskytnuty.

Bakalářská práce byla zpracována metodou smíšeného výzkumu za pomoci technik:

- Analýza prostudované literatury
- Dotazník pro žáky se SPU – nejedná se o statistické zpracování z důvodu malého počtu respondentů (celkem 29 žáků z 8. a 9. třídy na ZŠ Integrál)
- Analýza spisové dokumentace
- Rozhovor s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště
- Pozorování

3.2 Metodologie a charakteristika výzkumného souboru

Metodologie

Podle Hendla (2005) se s upevněním kvalitativního výzkumu začala uznávat komplementarita obou přístupů a metodologové začali kvantitativní a kvalitativní výzkum kombinovat. V praxi byly smíšené přístupy výzkumníky používány odedávna. „*Smíšený výzkum je definován jako obecný přístup, v němž se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie.*“ (Hendl, 2005, s. 60). Ve výzkumném šetření bakalářské práce je zrealizován výzkum na základě smíšeného modelu. Podle Hendla (2005) v tomto typu smíšeného výzkumu výzkumník využívá obou přístupů (kvantitativního i kvalitativního) uvnitř jednotlivých fází výzkumného procesu. Kvantitativní výzkum zahrnuje statistickou analýzu a kvalitativní výzkum se zabývá analýzou dat, především textů, slov a obrazů.

Jednou z nejčastěji využívaných metod získávání dat v pedagogickém výzkumu je **dotazník**. Jedná se o způsob kladení otázek písemnou formou, na které jsou získávány písemné odpovědi. Otázky dotazníku mohou být směřovány k dvěma odlišným jevům: otázky zaměřené na vnější jevy (např. názory učitelů) a otázky zaměřené na vnitřní jevy (např. postoje, citové vztahy, motivy apod.). Položky obsahované v dotazníku se dělí na otevřené (nestrukturované), uzavřené (strukturované), nebo polouzavřené. V otevřené otázce se může respondent libovolně vyjádřit k dotazovanému předmětu bez nabídek odpovědí. Uzavřené položky lze rozdělit na dichotomické a polytomické (Chráška, 2016).

Pro zpracování výzkumného šetření bakalářské práce byl zvolen dotazník pro žáky se specifickými poruchami učení. Dotazník byl respondentům poskytnut v papírové i online podobě. Obsahoval celkem 18 otázek a byl zcela anonymní. Vyplnění dotazníku trvalo respondentům asi 10 minut. Otázky se zaměřovaly na žáky se SPU, jejich výběr střední školy a profesní zaměření. Jednotlivé položky byly uzavřené, nebo polouzavřené. Uzavřené dichotomické otázky byly celkem 3. Uzavřené polytomické výběrové položky, kde byla možnost výběru jedné z více odpovědí, byly 2. Dalšími položkami byly 3 polouzavřené polytomické výběrové otázky, kde byla pod předloženými odpověďmi možnost vlastní odpovědi respondenta, označena jako „Jiné“. V těchto položkách mohli žáci se SPU vybrat pouze jednu odpověď. Nejvíce

položek bylo zastoupeno polouzavřenými polytomickými výčtovými otázkami, kterých bylo celkem 10. Respondenti zde mohli zvolit více odpovědí v nabídce, i připsat vlastní odpověď v označení „Jiné“.

Analýza dokumentů se řadí ke standardním aktivitám v kvalitativním i kvantitativním výzkumu. Dokumenty jsou brány jako vše, co je napsané nebo zaznamenané a může tak být podrobena analýze. V dokumentech mohou být zaznamenány osobní nebo skupinové vědomé i nevědomé postoje, ideje a hodnoty. Jako dokumenty se označují novinové články, publikace, záznamy projevů, plakáty, deníky, obrazy, spisy. Obecně však lze za dokumenty považovat veškeré stopy lidské existence (Hendl, 2005). Analýza spisové dokumentace byla ve výzkumném šetření bakalářské práce využita při prohlížení testových baterií poskytovaných žákům se SPU ve školním poradenském pracovišti.

Neformální rozhovor se podle Hendla (2005) vyznačuje neformálním kladením otázek v přirozeném průběhu interakce, například během probíhajícího pozorování v terénu. Dotazovaný si ani nemusí uvědomit, že jde o explorační rozhovor. Výhodou neformálního rozhovoru je, že otázky mohou být individualizovány dle změn situace a potřeb tazatele. Nevýhodou je, že získání daného množství informací trvá delší dobu a kvalita informací závisí na schopnostech tazatele vést takový rozhovor. Ve výzkumném šetření bakalářské práce byl využit neformální rozhovor s pracovníky školního poradenského pracoviště pro zjištění a popsání péče poskytované žákům se SPU z hlediska výběru střední školy a volby povolání.

Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření k bakalářské práci probíhalo na základní škole pro žáky se SPU. Vzhledem k orientaci bakalářské práce na profesní zaměření žáků se SPU byli jako informanti vybráni všichni žáci z 8. a 9. třídy. Byl vybrán vzorek čítající celkem 29 informantů, a to 14 žáků z 9. třídy a 15 žáků z 8. třídy. Do 9. třídy dochází 5 dívek a 9 chlapců, do 8. třídy dochází 5 dívek a 10 chlapců.

Výběr výzkumného souboru byl záměrný, výzkumník se s informanty zná z důvodu působení na pozici asistenta pedagoga na základní škole pro žáky se SPU. Vedení školy a zákonní zástupci žáků byli s výzkumem obeznámeni a podepsali informovaný souhlas (viz. Příloha č. 1; Příloha č. 2).

3.3 Interpretace výzkumného šetření

Soukromá základní škola pro žáky se SPU v Praze

Škola poskytuje žákům v období povinné školní docházky úplné základní vzdělání v rozsahu programu Základní škola. Vychází z projektu Integrál, který alternativně řeší problematiku dětí se specifickými poruchami učení. Nabízí žákům komplexní speciální péči se zvýšeným zřetelem na jejich individuální potřeby. Pomocí speciálních vyučovacích metod, přiměřených požadavků a povzbudivého hodnocení posiluje zdravé sebevědomí žáků a vzbuzuje pocity jistoty, úspěšnosti a bezpečí. Žáci tak mohou snadněji dosáhnout studijních výsledků, které odpovídají jejich skutečným vlohám a intelektu bez psychického vyčerpání. Škola tak dlouhodobě připravuje žáky se specifickými vývojovými poruchami učení na jejich optimální profesní uplatnění (SoZŠ Integrál).

Na škole platí speciální pedagogicko-organizační opatření, která stávají ze sníženého počtu žáků ve třídách. V 1. a 2. třídě je vždy maximální počet žáků 8, ve 3. třídě 10, ve 4. třídě 12 a v ostatních třídách je vždy maximálně 15 žáků. V 5. ročníku mají žáci některé hodiny českého jazyka a matematiky dohromady a na některé se rozdělují na dvě poloviny. Jednu skupinu vyučuje jejich třídní učitel, druhou skupinu vyučuje v jiné učebně učitel daného předmětu z druhého stupně. U obou skupin se daní učitelé během týdne prostřídají. Žáci tak mají možnost se už v 5. třídě seznamovat se svými budoucími učiteli na tytéž předměty a následný přechod na 2. stupeň je pro ně mnohem snadnější. Na druhém stupni jsou žáci děleni na skupiny v hodinách matematiky, českého, anglického a německého jazyka. Na škole také působí asistenti pedagoga, kteří jsou přítomni ve vyučovacích hodinách od 1. do 8. třídy (SoZŠ Integrál).

Žákům je poskytována nadstandardní péče programem reedukace specifických poruch učení zahrnujícím speciální nápravu a grafomotoriku. Dále programem rozvoje osobnosti nabízejícím arteterapii, canisterapii, muzikoterapii, dramaterapii a pravidelná setkání se školním psychologem. Mezi další formy nadstandardní péče patří logopedická péče a Feuersteinova metoda instrumentálního obohacování.

Škola také dlouhodobě spolupracuje s několika SPC a PPP, pracovníky OSPOD, společností NAUTIS, Dětskou psychiatrickou ambulancí a jinými externími odborníky.

V rámci prevence rizikového chování spolupracuje také s Městskou policií hlavního města Prahy a Českým helsinským výborem (SoZŠ Integrál).

Na škole působí školní poradenské pracoviště, které je tvořeno školním speciálním pedagogem, školním psychologem a metodikem prevence. Činnost ŠPP je zaměřena na prevenci školní neúspěšnosti žáků a na péči o žáky se školním neprospěchem. ŠPP poskytuje odbornou podporu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami i metodickou podporu učitelům. Zabývá se též prevencí sociálně patologických jevů a kariérovým poradenstvím (SoZŠ Integrál).

Školní psycholog poskytuje psychologické poradenské služby v oblastech osobnostního rozvoje, výchovy a vzdělávání. Nabízí žákům, jejich zákonným zástupcům i učitelům individuální či skupinové psychodiagnostické činnosti. U žáků diagnostikuje intelektové schopnosti a osobnostní charakteristiky, učební styly a techniky učení. Ve spolupráci se školním speciálním pedagogem provádí depistáž a diagnostiku specifických poruch učení a ve spolupráci se školním metodikem prevence diagnostiku sociálního klimatu třídy. Poskytuje rady učitelům s výběrem vhodných výukových i výchovných metod při práci se žáky se SPU. Ve spolupráci s výchovným poradcem pomáhá žákům i jejich zákonným zástupcům s volbou dalšího vzdělávání dítěte z hlediska specifických poruch učení (SoZŠ Integrál).

Školní speciální pedagogové působí na škole celkem dva. Provádí diagnostiku specifických poruch učení, reedukaci SPU a řečových vad, podílí se na vřazování žáků do nadstandardní reedukační a terapeutické péče. Nabízí odborné konzultace žákům, jejich zákonným zástupcům i pedagogům. Spolupracují s externími organizacemi. Pomáhají žákům zbavit se problémů plynoucích z poruch učení. Pomáhají jim též s nalezením nejvhodnější formy domácí přípravy do školy. Poskytují cvičné materiály a kompenzační pomůcky (SoZŠ Integrál).

Výchovný poradce nabízí poradenské služby žákům, jejich zákonným zástupcům a učitelům. Poskytuje kariérové poradenství a pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků i poradenství rodičům s ohledem na předpoklady a očekávání žáků. Pomáhá s řešením vzdělávacích a výchovných problémů žáků. Zařizuje skupinové návštěvy žáků školy v informačním poradenském středisku úřadu práce a informuje žáky a jejich rodiče o možnostech individuálního navštívení tohoto

střediska. Zprostředkovává exkurzní dny a akce zaměřené na profesní přípravu žáků. Zpracovává tematický plán Výchova k volbě povolání (SoZŠ Integrál).

Možnosti nabízené žákům vycházejících ročníků v oblasti profesní orientace

Na základě volného rozhovoru s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště může být konstatováno, že v rámci podpůrných opatření jsou využívány níže popsané testové baterie.

Žáci mají v 8. a 9. třídě vyučovací předmět nazvaný Pracovní činnosti. V rámci tohoto předmětu si na začátku 8. třídy zakládají vlastní portfolio „Volba povolání“, do kterého si postupně vkládají pracovní listy a úkoly, které během 8. a 9. třídy vyplní. V 8. třídě probírají během školního roku tematické okruhy: charakteristiky mého já; volba povolání; trh práce; druhy pracovních prostředků a objektů; možnosti vzdělávání; poradenské a profesní informační služby. V 9. třídě probírají tematické okruhy: systém středních škol a středních odborných učilišť; proces přijímacího řízení; osobnostní, zdravotní a kvalifikační požadavky; charakteristika a druhy pracovních činností; pracovní příležitosti v regionu; finanční gramotnost. V listopadu chodí žáci 8. i 9. třídy na veletrh středních škol a dalšího vzdělávání. V rámci předmětu se žáci učí, kde hledat informace o školách, jak správně napsat životopis a zkouší hrané scénky - jak probíhá pracovní pohovor.

Každý školní rok, jsou během března žáci z 8. třídy testováni školním psychologem z hlediska profesní orientace. Školní psycholog žákům předkládá testy ve školním poradenském pracovišti. Jedná se o testové baterie: Váňův inteligenční test, Hollandův test – Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry, Test intelektového potenciálu, školní test na gramotnost českého jazyka a všeobecné znalosti. **Váňův inteligenční test (VIT)** je zaměřený na práci s textem, je vhodný k zjištění úrovně rozumových schopností jedinců, od kterých se odvíjí školní úspěšnost, zároveň je využitelný při výběru školy. Pomocí testu se zjistí, zda má žák silnou stránku verbální či neverbální inteligence, jakou má rychlost pracovního tempa a paměť. **Hollandův test – Dotazník volby povolání (DVP)** vyhodnocuje typologii osobnosti. Jedinec vyplňuje test na základě zájmů a činností, které subjektivně hodnotí. Po dokončení dotazníku žák získá trojmístný kód, který poukazuje na oblast jemu nejbližších činností. Jedná se o typ R (praktický, realistický), typ I (zkoumající, vědecký), typ A (tvořivý, umělecký),

typ S (sociální pečovatelský), typ E (podnikavý), typ C (spravující, uspořádávající). Školní psycholog má u sebe brožurku nabídek zaměstnání dle typu osobnosti, již si společně s žáky po ukončení testu prohlíží, žáci si sami říkají, které povolání by se jim líbilo, a které ne. **Test intelektového potenciálu (T.I.P.)** je neverbální test zaměřený čistě na logický úsudek jedince. Obsahuje úlohy s geometrickými předlohami sestavenými dle principu řady a principu relace. Školní psycholog tento typ testu předkládá žákům, kteří mají zájem o technicky a matematicky zaměřené obory a střední školy (např. střední průmyslová škola, i gymnázium). Poslední dva testy, které žáci plní přímo ve školním poradenském pracovišti, jsou testy vytvořené SoZŠ Integrál, konkrétně školním psychologem a výchovným poradcem. Testy jsou zaměřené na **Gramotnost českého jazyka a všeobecné znalosti**. Každý z testů obsahuje 15 úloh. V testech se vyskytují cvičení na práci s textem, úlohy o všeobecném přehledu a učivu ze základní školy. Těmito testy školní psycholog a výchovný poradce zároveň zjišťují připravenost a případnou budoucí úspěšnost žáků u přijímacích zkoušek na střední školy.

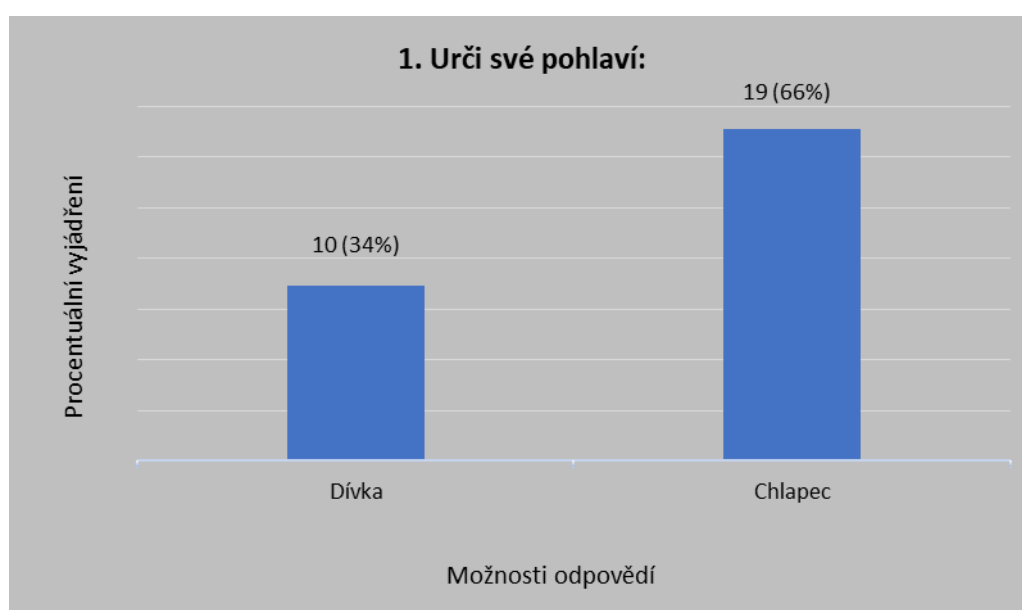
Každý žák dostane ještě dva testy, které se vyplňují doma. Oba testy jsou vytvořené výchovným poradcem. První dvoustránkový test je určen pro žáky. Jedna strana testu obsahuje všemožné obory na středních odborných školách s maturitou, na druhé straně jsou napsány různé obory středních odborných učilišť. Děti si pročítají jednotlivé obory a známkuje je od 1 do 5 dle subjektivního hodnocení. Druhý test je určen zákonným zástupcům žáků. Jedná se o dotazník zaměřený na školní přípravu žáků. Obsahuje otázky typu: „Kolik času denně zabere žákovi příprava do školy?“, „Plní domácí úkoly samostatně?“, „Učí se na testy samostatně?“, „Připravuje se do školy pravidelně?“. Vyplněné testy žáci a jejich rodiče přinesou na schůzku ve školním poradenském pracovišti.

V průběhu měsíců květen a červen jsou žáci z 8. třídy spolu s jejich zákonnými zástupci postupně zváni do školního poradenského pracoviště ke školnímu psychologovi a výchovnému poradci. Školní psycholog předloží žákům a jejich rodičům výsledky testů z předešlého testování ve škole. Výchovný poradce hodnotí testy vyplněné žáky a rodiči z domova. Společně probírají žákovy možnosti a výběr další vzdělávací a profesní dráhy.

V letošním roce výše popsané testování v 8. třídě neproběhlo z důvodu vyhlášení nouzového stavu České republiky, mimořádných opatření a uzavření škol. Testování současných žáků z 8. třídy (budoucích žáků 9. třídy) proběhne v druhé polovině září až v první polovině října. Rodiče žáků budou do školního poradenského pracoviště zváni v druhé polovině října a v listopadu.

Dotazník pro žáky se specifickými poruchami učení

Otázka č. 1: Urči své pohlaví:

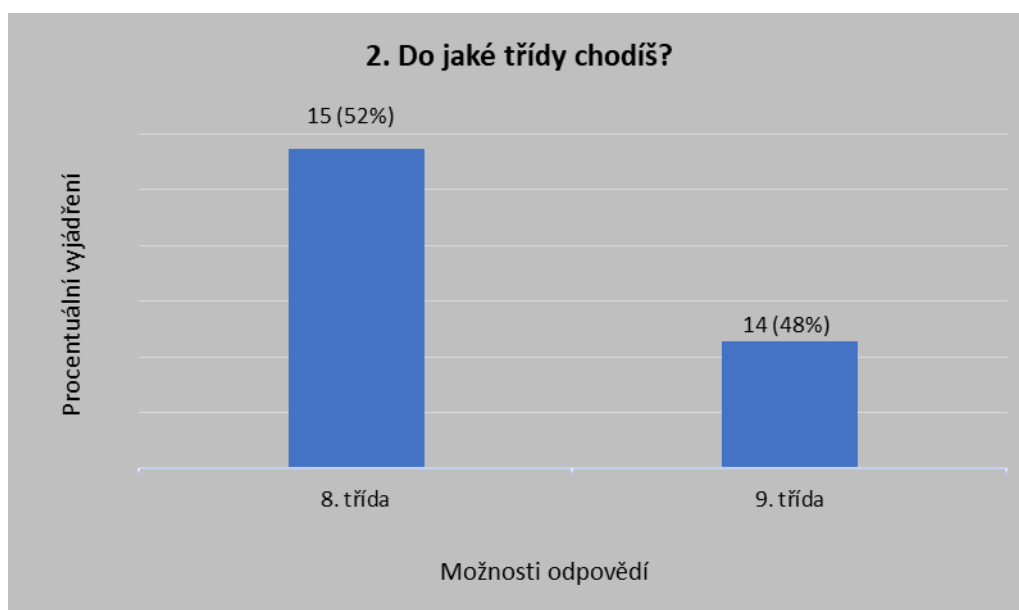


Graf č. 1: Určení pohlaví

Zdroj: vlastní zjištění

Z grafického vyjádření je patrné, že z celkem 29 respondentů je více chlapců než dívek. Z dotazovaných žáků se specifickými poruchami učení je tedy 19 chlapců (66 %) a 10 dívek (34 %).

Otázka č. 2: Do jaké třídy chodíš?

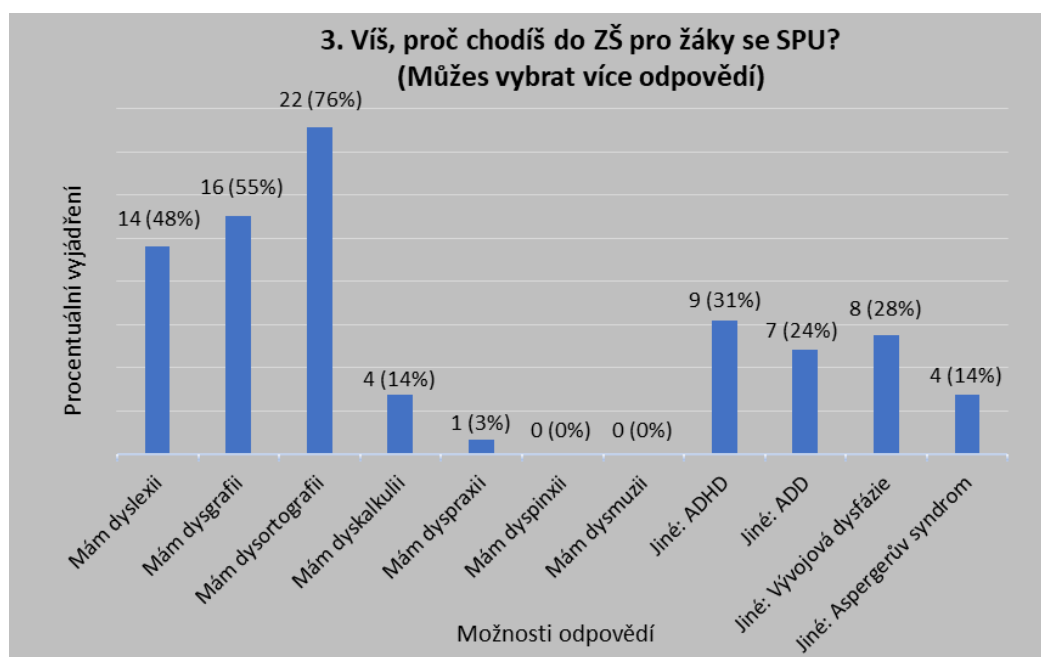


Graf č. 2: Rozdělení respondentů dle tříd

Zdroj: Vlastní zjištění

Z důvodu malého počtu žáků ve třídách byli jako respondenti zvoleni žáci z 9. i z 8. třídy. Na druhém stupni ZŠ pro žáky se SPU může být ve třídě maximálně 15 žáků. Tato kapacita je zcela naplněna v 8. třídě, kde je zastoupení žáků se SPU z celkového počtu respondentů vyšší než zastoupení žáků se SPU z 9. třídy. Dle grafu je zřejmé, že 52 % (15) žáků se SPU z celkového počtu respondentů dochází do 8. třídy a 48 % (14) žáků se SPU chodí do 9. třídy.

Otázka č. 3: Víš, proč chodíš do ZŠ pro žáky se SPU? (Můžeš vybrat více odpovědí)



Graf č. 3: Výběr specifických poruch učení

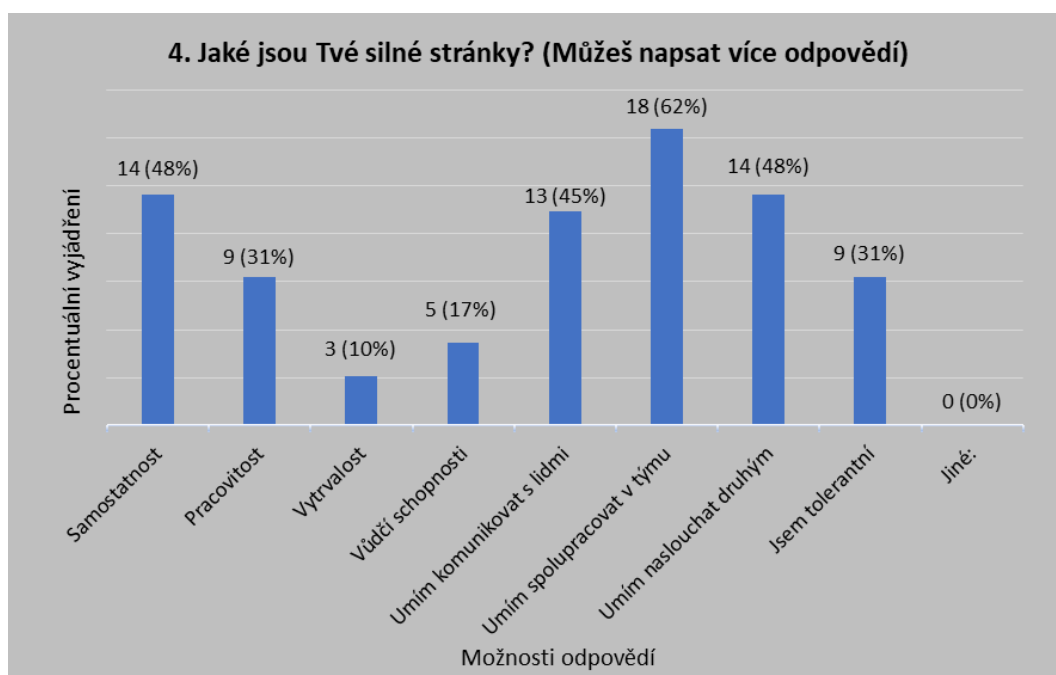
Zdroj: Vlastní zjištění

U grafu č. 3 mohli respondenti volit neomezené množství odpovědí dle druhu a kombinací specifických poruch učení, které žáci mají. Z grafu je patrné, že nejčastější specifickou poruchou učení je dysortografie, která se vyskytuje u 22 (76 %) dotazovaných žáků. Dalšími poruchami učení s početným zastoupením u žáků se SPU je dysgrafie, již má 16 (55 %) respondentů a dyslexie vyskytující se u 14 (48 %) žáků. Dyskalkulii mají 4 (14 %) žáci a dyspraxii pouze 1 žák zastupující 3 % z respondentů. Dyspínxii ani dysmuzii dotazovaní žáci nemají. U této otázky mohli informanti zvolit i odpověď „Jiné“ a připsat k ní další možné poruchy, které mají. V grafu lze vidět, že tuto možnost využilo poměrně velké zastoupení žáků. 9 (31 %) žáků připsalo, že má ADHD (poruchu pozornosti s hyperaktivitou), 7 (24 %) žáků vyplnilo ADD (porucha pozornosti), 8 (28 %) žáků odpovědělo, že má vývojovou dysfázii a 4 (14 %) žáci napsali Aspergerův syndrom.

Z grafu tedy plyne, že si jsou žáci vědomi, které poruchy učení mají. Zároveň je patrné, že na základní školu pro žáky se SPU chodí i žáci s jinými přidruženými

vadami, než jen se specifickými poruchami učení. Žáci mají obtíže ve více specifických oblastech a vyžadují speciální odbornou péči proškolených pedagogů.

Otázka č. 4: Jaké jsou Tvé silné stránky? (Můžeš vybrat více odpovědí)



Graf č. 4: Výběr silných stránek respondentů

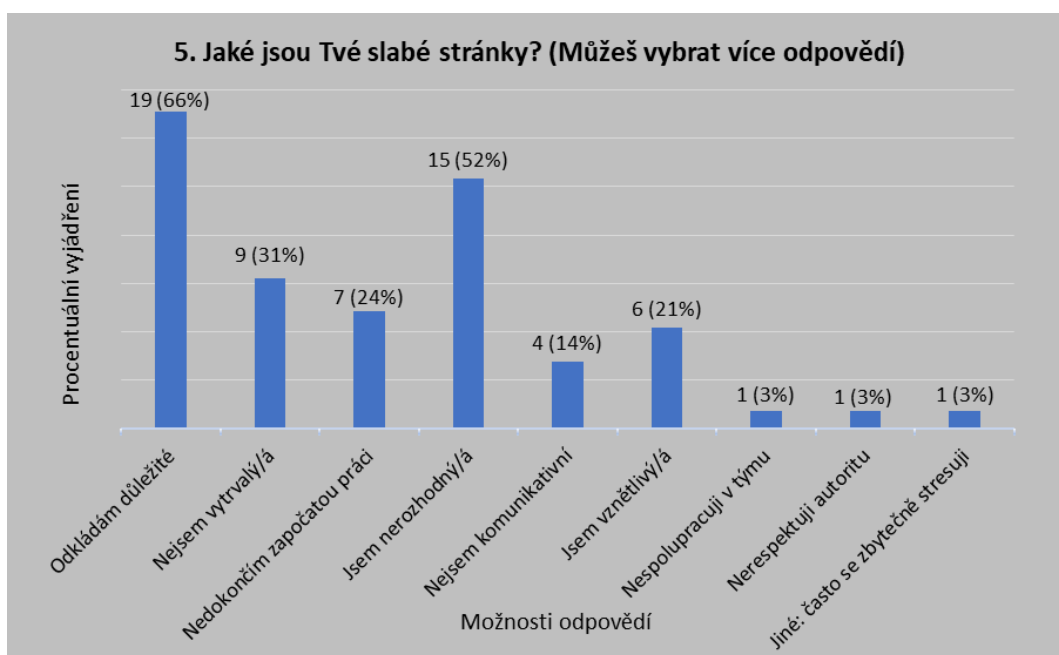
Zdroj: Vlastní zjištění

U grafu č. 4 mohli respondenti volit libovolný počet odpovědí. Většinou však zvolili 2 až 4 odpovědi. Nejvíce žáků, tedy 18 (62 %) si myslí, že umí spolupracovat v týmu, 14 (48 %) žáků se SPU hodnotí za svou silnou stránku samostatnost a stejně početné zastoupení žáků se SPU vyplnilo, že umí naslouchat druhým. Umím komunikovat s lidmi, vyplnilo 13 (45 %) žáků. Shodný počet žáků, tedy 9 (31 %) se považuje za pracovité a tolerantní. 5 (17 %) žáků si myslí, že má vůdčí schopnosti a 3 (10 %) žáci tvrdí, že jsou vytrvalí. Mezi odpověďmi byla také nabídka „Jiné“, kde se žáci se SPU mohli rozepsat o svých silných stránkách dle vlastního uvážení. Tuto možnost nevybral ani jeden dotazovaný žák.

Předpoklad, že 60 % respondentů (žáků se SPU) umí spolupracovat v týmu, byl splněn. Předpoklad, že 45 % respondentů (žáků se SPU) umí naslouchat druhým a stejné zastoupení informantů umí komunikovat s lidmi, byl splněn u komunikace

s lidmi a splněn a navýšen o 3 % u naslouchání druhým. Předpoklad, že 45 % respondentů (žáků se SPU) je tolerantních a pracovitých byl nesplněn a snížen. Předpoklad, že 30 % informantů (žáků se SPU) je vytrvalých a samostatných byl splněn a navýšen o 18 % u samostatnosti, ale nesplněn a snížen u vytrvalosti o 20 %.

Otázka č. 5: Jaké jsou Tvé slabé stránky? (Můžeš vybrat více odpovědí)



Graf č. 5: Výběr slabých stránek respondentů

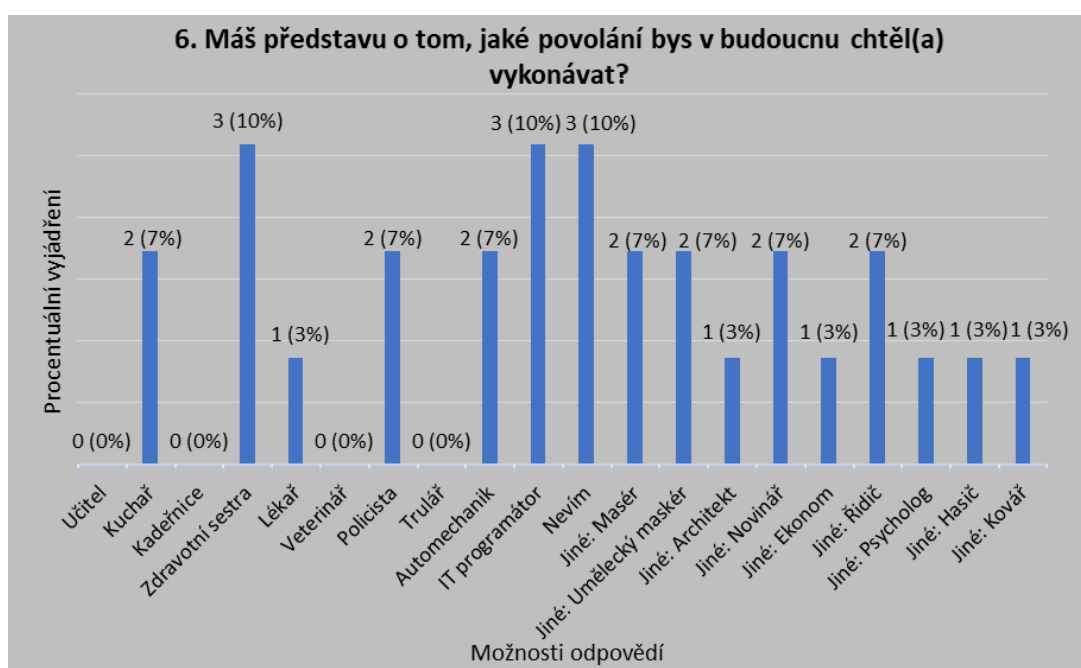
Zdroj: Vlastní zjištění

V grafickém vyjádření je znázorněno, že nejvíce dotazovaných respondentů, celkem 19 (66 %), odkládá důležité věci na poslední chvíli. Nadpoloviční zastoupení respondentů 15 (52 %) se považuje za nerozhodné. 9 (31 %) žáků se SPU tvrdí, že nejsou vytrvalí, 7 (24 %) žáků se SPU nedokončí započatou práci, 6 (21 %) žáků se považuje za vznětlivé a 4 (14 %) respondenti nejsou komunikativní. 1 žák se SPU vyjádřený 3 % odpověděl, že nerespektuje autoritu a stejně tak 1 žák vybral, že nedokáže spolupracovat v týmu. Mezi odpověďmi byla nabídka „Jiné“, kde žáci mohli dopsat své další slabé stránky. Tuto možnost vybral pouze 1 žák, který napsal, že se často zbytečně stresuje.

V porovnání s předchozí otázkou zaměřenou na silné stránky žáků je zajímavé, že zde, u slabých stránek, žáci volili menší počet odpovědí, zpravidla 1 až 3 odpovědi. Dalo by se tedy říci, že se dotazovaní žáci se SPU hodnotí spíše pozitivně.

Předpoklad, že 65 % procent respondentů (žáků se SPU) odkládá důležité věci na poslední chvíli, byl splněn. Předpoklad, že 40 % informantů (žáků se SPU) je nerozhodných, byl splněn a navýšen o 12%.

Otázka č. 6: Máš představu o tom, jaké povolání bys v budoucnu chtěl(a) vykonávat?



Graf č. 6: Volba budoucího povolání

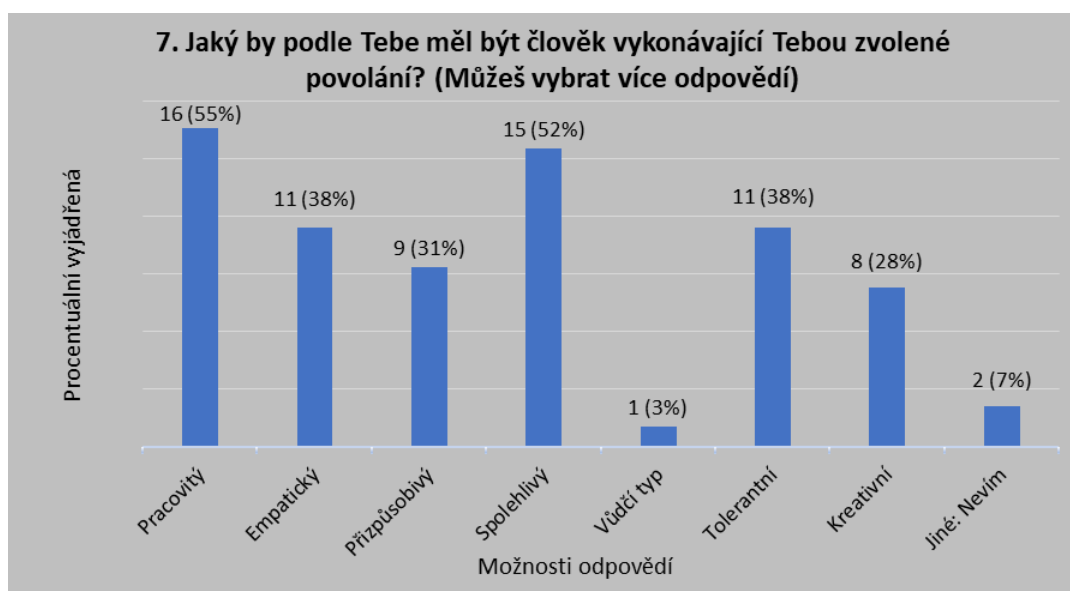
Zdroj: Vlastní zjištění

Respondenti zde vybírali pouze jednu odpověď. V grafickém vyjádření je patrné, že volby povolání žáků jsou různorodé, vyskytují se však povolání, na kterých se shodlo více žáků. Nejpočetnější odpovědi byly u povolání zdravotní sestra, které vybrali 3 (10 %) žáci. Stejný počet respondentů chce být IT programátorem. Zároveň 3 (10 %) respondenti odpověděli, že ještě nevědí, jaké povolání by chtěli vykonávat. Po 2 (7 %) žácích se SPU si přejí být kuchařem, policistou a automechanikem. 1 (3 %) respondent chce být lékařem. Jelikož druhů povolání je nespočet a možností odpovědí bylo omezené množství, mohli informanti zvolit odpověď „Jiné“ a připsat k ní jimi zvolené

povolání, které nebylo v nabídce. Tuto možnost využili a po 2 (7 %) respondentech připsali povolání masér, umělecký maskér, novinář a řidič. Samostatně pak 1 (3 %) respondent zvolil povolání architekt, ekonom, psycholog, hasič a kovář.

Tato otázka byla položena z důvodu zjištění nejčastější volby povolání u žáků se SPU. U respondentů, kteří vyplnili odpověď „Nevím“, bylo z jejich dotazníku zjištěno, že dochází do 8. třídy. S těmito žáky bude volba profesní orientace řešena a testována školním psychologem a výchovným poradcem až začátkem příštího školního roku.

Otázka č. 7: Jaký by podle Tebe měl být člověk vykonávající Tebou zvolené povolání?



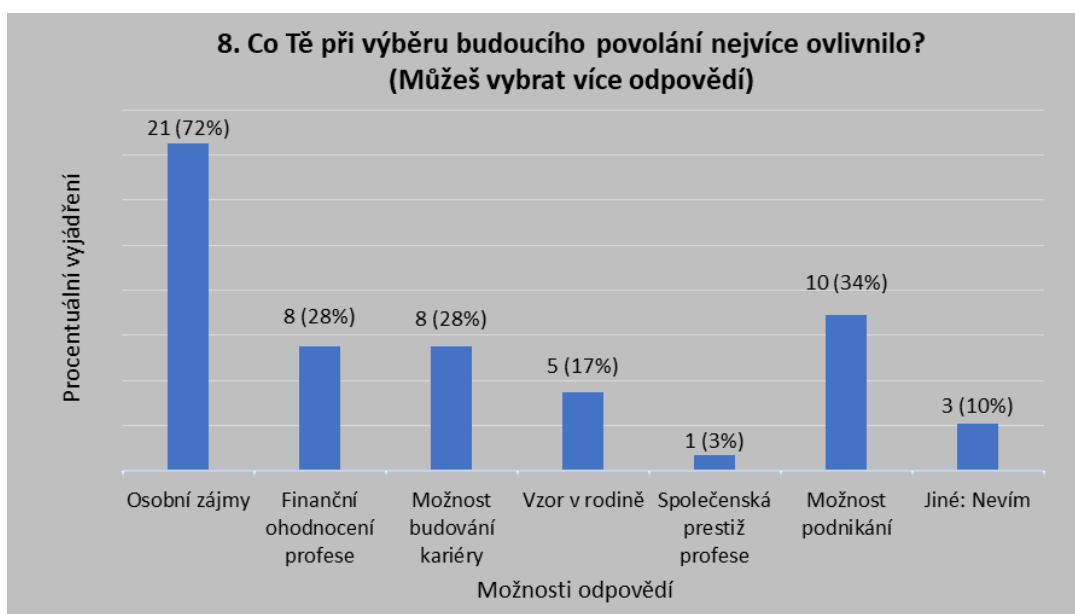
Graf č. 7: Charakteristika osobnosti budoucí profese

Zdroj: Vlastní zjištění

Z grafu č. 7 vyplývá, že zde respondenti měli za úkol vybrat charakteristické rysy osobnosti, které se nejvíce hodí na jimi zvolené budoucí povolání. Mohli zde vybrat více odpovědí v neomezeném počtu, většinou však volili 2 až 3 odpovědi. Nejvíce respondentů, tedy 16 (55 %) si myslí, že člověk vykonávající jimi zvolené povolání by měl být pracovitý. 15 (52 %) žáků se SPU volilo odpověď spolehlivý. 11 (38 %) respondentů vybralo odpověď empatický a stejný počet respondentů byl u odpovědi tolerantní. Možnost přizpůsobivý volilo 9 (31 %) a odpověď kreativní

vybralo 8 (28 %) žáků se SPU. Vůdčí typ vybral pouze 1 žák, zastupující 3 % z celku. Respondenti zde mohli vybrat také odpověď „Jiné“ a napsat k ní vlastní návrh. Tuto možnost zvolili pouze 2 (7 %) žáci a napsali odpověď „Nevím“. Dle jejich dotazníků se jednalo o žáky, kteří ještě nevědí, jaké povolání by jednou chtěli vykonávat. Zajímavé je, že u grafu č. 6 odpověděli celkem 3 žáci „Nevím“ na volbu jejich budoucího povolání. Jeden respondent tedy u grafu č. 7 vybíral z osobnostních rysů vhodných k povolání, přestože žádné budoucí povolání zvolené nemá.

Otázka č. 8: Co Tě při výběru budoucího povolání nejvíce ovlivnilo?



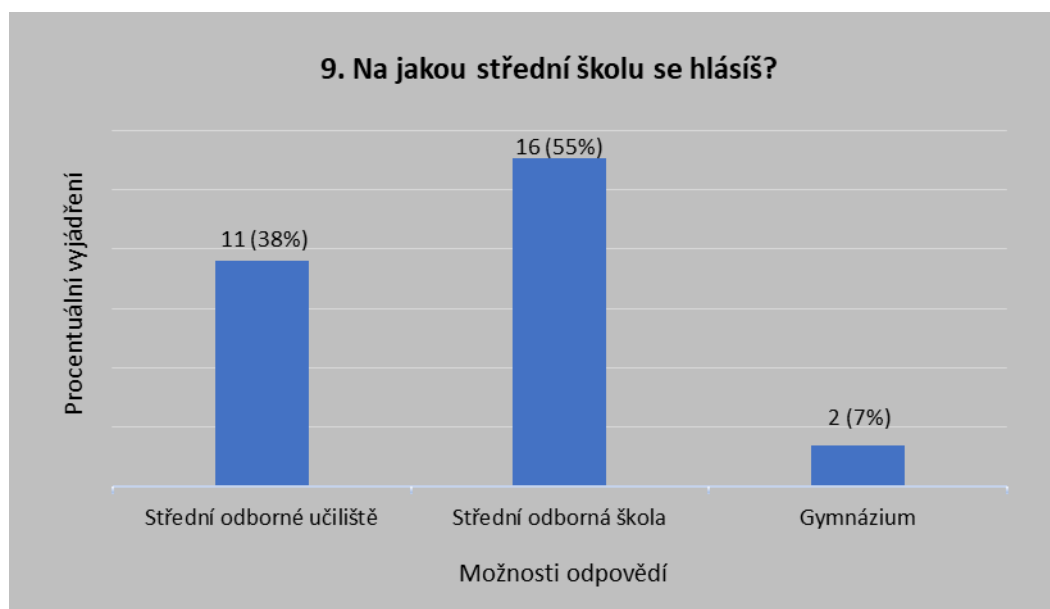
Graf č. 8: Faktory výběru budoucího povolání

Zdroj: Vlastní zjištění

Graf č. 8 ukazuje, že respondenti volili, co je nejvíce ovlivnilo při volbě jejich budoucího povolání. 21 (72 %) respondentů odpovědělo, že při výběru povolání, které by jednou chtěli vykonávat, se řídili dle osobních zájmů. 10 (34 %) žáků se SPU zvolilo, že by jednou chtěli mít možnost podnikat a pracovat sami za sebe. Stejný počet respondentů, tedy 8 (28 %), byl u dvou odpovědí, a sice že se žáci řídí při výběru povolání i dle finančního ohodnocení profese a dle možnosti budování kariéry. 5 (17 %) žáků se SPU inspiroval při výběru povolání vzor v rodině se zajímavou profesí a pouze

1 (3 %) respondent pohlíží i na společenskou prestiž profese. 3 (10 %) žáci se SPU, kteří ještě nemají vybrané budoucí povolání, odpověděli „Nevím“.

Otázka č. 9: Na jakou střední školu se hlásíš?



Graf č. 9: Výběr střední školy

Zdroj: Vlastní zjištění

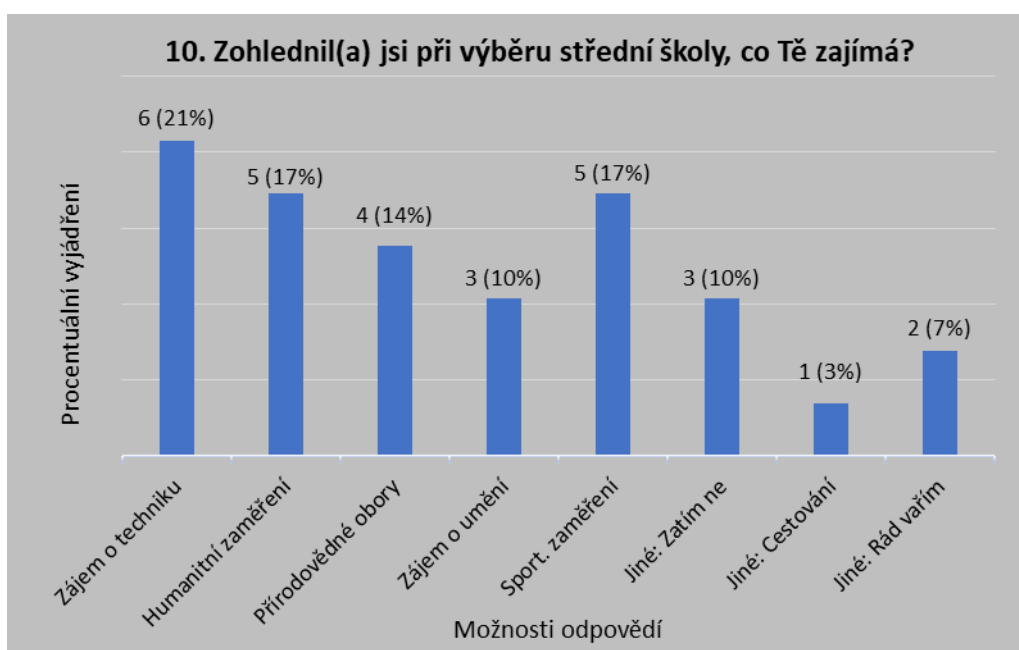
Z grafického vyjádření je patrné, že nadpoloviční většina respondentů, tedy 16 (55 %), se hlásí na střední odborné školy s maturitou. Střední odborná učiliště volí 11 (38 %) respondentů a na gymnázia se chtějí hlásit 2 (7 %) respondenti.

Výsledek také procentuálně potvrzuje výzkum Márové (2017, s. 55) zaměřený na „*Faktory ovlivňující volbu střední školy u žáků se specifickými poruchami učení*“. Výzkum byl uskutečněn na 8 základních školách. U volby středních škol žáků se SPU bylo zjištěno, že z celkem 237 respondentů se hlásí 44 % na střední odborné školy s maturitou, 38 % na střední odborná učiliště, 11 % na gymnázia a ještě 7 % na střední odborná učiliště ukončena maturitou.

Předpoklad, že 50 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na střední odborná učiliště nesplněn a snížen o 12 %. Předpoklad, že 40 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na střední odborné školy s maturitou, byl splněn a navýšen o 15 % a předpoklad, že 10 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na gymnázia, byl nesplněn a snížen o 3 %.

Respondenti, kteří zvolili jako odpověď střední odborné učiliště a střední odbornou školu, měli ještě dopsat, na jaký obor se hlásí. Zde jsou vybrány **nejčastější odpovědi oborů středních odborných škol s maturitou**: praktická sestra, informační technologie, obchodní akademie, žurnalistika a média, rekondiční a sportovní masér. **Na střední odborná učiliště se žáci se SPU nejvíce hlásí na obory**: kuchař - číšník, vlásenkář a umělecký maskér, mechanik a opravář motorických vozidel.

Otázka č. 10: Zohlednil(a) jsi při výběru střední školy, co Tě zajímá?



Graf č. 10: Volba zaměření

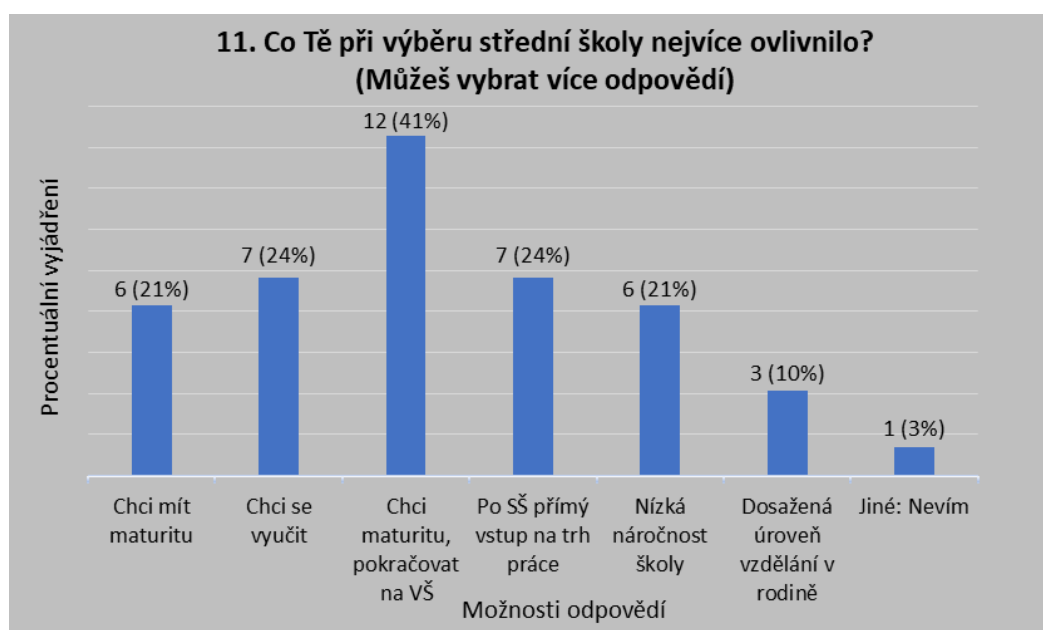
Zdroj: Vlastní zjištění

Respondenti zde mohli zvolit pouze jednu odpověď k určení svého zaměření a zájmů, dle kterých vybírali střední školu. Nejvíce žáků se SPU, tedy 6 (21 %) zvolilo, že mají zájem o techniku, tyto respondenti volili například obory informační technologie, mechanik a opravář motorových vozidel. 5 (17 %) respondentů zajímá humanitní zaměření. Mezi těmito žáky se SPU se jedinci hlásili na gymnázium, žurnalistiku i obchodní akademii. Stejný počet žáků se SPU, 5 (17 %), tíhne ke sportovnímu zaměření. Ti se hlásili na střední policejní školu i na rekondičního a sportovního maséra. O přírodovědné obory se zajímají 4 (14 %) respondenti,

kteří volili obor praktická sestra, nebo gymnázium. Dle zájmu o umění, vybírali střední školu 3 (10 %) žáci se SPU, jež nastoupí na obory vlásenkář - umělecký maskér a umělecký kovář - zámečnick. Stejně zastoupení žáků se SPU, 3 (10 %), o střední škole z hlediska svých zájmů neuvažovalo. 2 (7 %) žáci se SPU vybrali obor na střední škole s ohledem na to, že rádi vaří, tedy obor kuchař - číšník a 1 (3 %) respondent zvolil středoškolský obor cestovní ruch dle záliby v cestování.

Zvolené odpovědi zájmů žáků se SPU odpovídají zvoleným středoškolským oborům. Dalo by se konstatovat, že se při výběru středních škol většina žáků řídila dle svých zájmů.

Otázka č. 11: Co Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnilo?



Graf č. 11: Motivace výběru střední školy

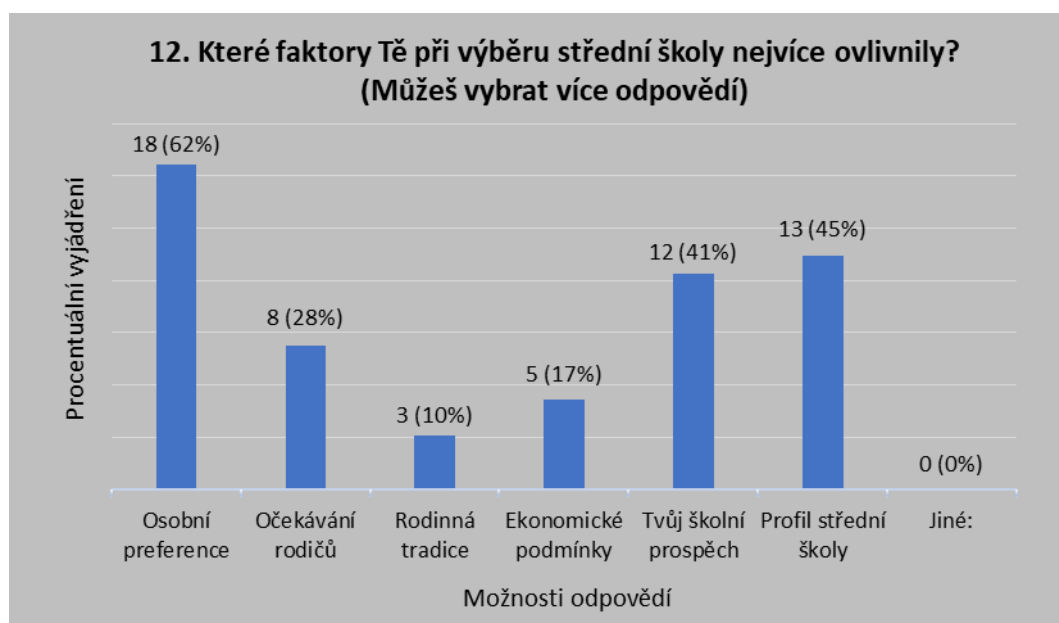
Zdroj: Vlastní zjištění

U grafu č. 11 respondenti mohli volit více odpovědí, většina však volila 1 až 2 odpovědi. Z grafického vyjádření je patrné, že nejvíce žáků se SPU bylo motivováno při výběru střední školy tím, že chce mít maturitu a pokračovat ve studiu na vysokou školu. Tuto odpověď vybralo 12 (41 %) žáků se SPU. 7 (24 %) respondentů přihlíželo při výběru SŠ také k tomu, že po absolvování školy mohou ihned vstoupit

na trh práce. Stejný počet žáků se SPU, tedy 7 (24 %), se chce vyučit. Podle nízké náročnosti školy a snadnějšímu vystudování, se řídilo 6 (21 %) žáků se SPU. S cílem mít maturitu, se na střední školy hlásí 6 (21 %) respondentů a 3 (10 %) žáci se SPU jsou motivováni dosaženou úrovní vzdělání v rodině. Respondenti mohli také zvolit odpověď „Jiné“. Tuto možnost využil 1 (3 %) žák se SPU, který odpověděl „Nevím“.

Zde bylo zajímavé zjištění, že poměrně velké množství žáků se SPU uvažuje už na konci základní školy o budoucím možném studiu na vysoké škole a podle toho se při výběru střední školy řídí.

Otázka č. 12: Které faktory Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnily?



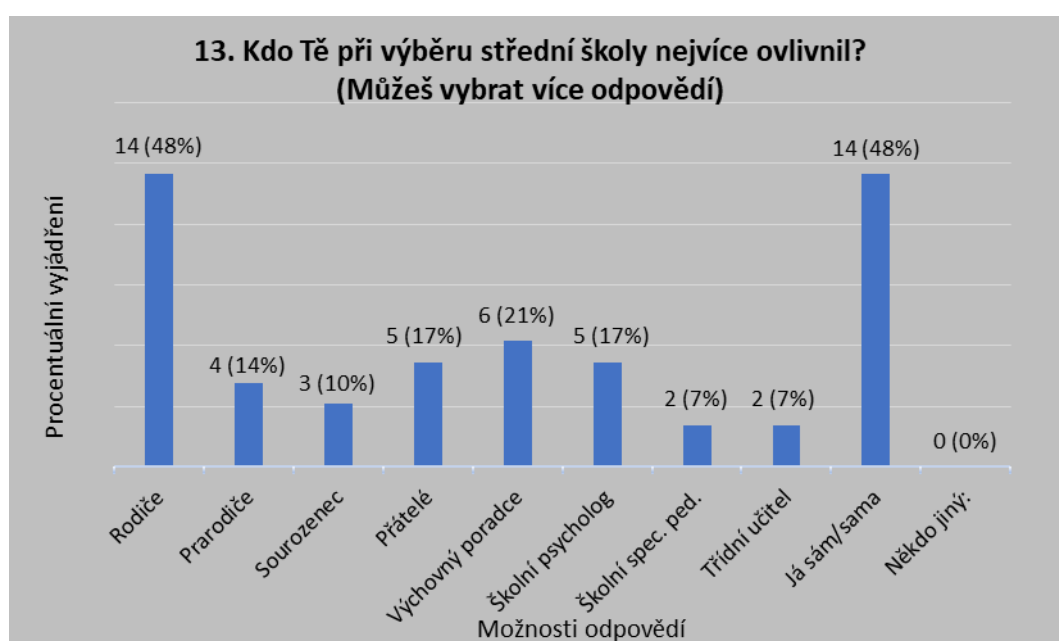
Graf č. 12: Faktory výběru střední školy

Zdroj: Vlastní zjištění

Respondenti zde mohli zvolit neomezené množství odpovědí, zpravidla však vybírali 1 až 3 odpovědi. Nadpoloviční většina, zastoupena 18 (62 %) žáky se SPU, se při výběru střední školy řídila dle osobních preferencí, tedy vlastními zájmy, oblíbenými vyučovacími předměty, profesní orientací a vlastním výběrem školy. Toto tvrzení se shoduje s odpověďmi zaznamenanými v grafu č. 8, kde nejvíce žáků se SPU odpovědělo, že se i při volbě jejich budoucího povolání řídí vlastními zájmy. Respondentů, kteří se při výběru střední školy ohlíželi po profilu, referencích, kvalitě

a dobré pověsti střední školy, je 13 (45 %). Respondentů, které při výběru střední školy ovlivnil také jejich školní prospěch, je 12 (41 %). Někteří žáci se SPU, 8 (28 %), odpověděli, že se řídili očekáváním svých rodičů. 5 (17 %) respondentů vybíralo střední školu s ohledem na ekonomické podmínky (peníze, dojíždění, ubytování). A 3 (10 %) žáci se SPU chtějí výběrem střední školy dodržet rodinnou tradici. Žáci zde také mohli zvolit vlastní odpověď a případně se rozepsat, tuto možnost ale nevyužili.

Otázka č. 13: Kdo Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil?



Graf č. 13: Vliv osob na výběr střední školy

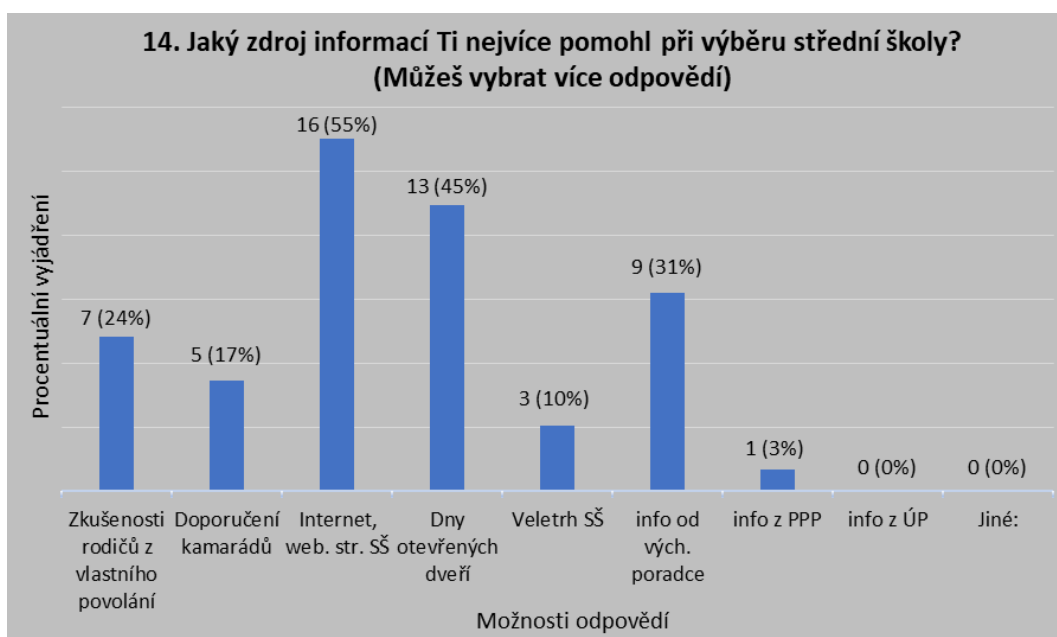
Zdroj: Vlastní zjištění

Dle grafu vyplývá, že při výběru střední školy mají na respondenty shodně početný vliv jejich rodiče, stejně tak jako si školu volí oni sami. 14 (48 %) respondentů odpovědělo, že je při výběru střední školy nejvíce ovlivnili jejich rodiče. Stejný počet, tedy 14 (48 %) žáků se SPU, že se na výsledném výběru školy podílel sám. U 4 (14 %) respondentů měli z dalších příbuzných vliv na výběr školy jejich prarodiče a u 3 (10 %) respondentů i jejich sourozenec. 5 (17 %) žáků se SPU odpovědělo, že se na výběru střední školy podílejí také jejich přátelé. Z pedagogických pracovníků má největší zastoupení ve vlivu na výběr SŠ u žáků se SPU výchovný poradce a to u 6 (21 %) respondentů. Hned za ním je školní psycholog, který nejvíce ovlivnil a pomohl 5 (17 %)

žákům se SPU. 2 (7 %) respondenti zvolili také školního speciálního pedagoga a též 2 (7 %) žáci se SPU zvolili třídního učitele. V grafu lze vidět, že se u poměrně velkého zastoupení respondentů podíleli na rozhodování právě pedagogičtí pracovníci. Tento fakt vypovídá o dobrých vztazích a vzájemné důvěře mezi žáky a pedagogy.

Předpoklad, že největší vliv na respondenty (žáky se SPU) při výběru střední školy mají jejich rodiče a to v 65 %, byl nesplněn a snížen o 17 %. Tento předpoklad vycházel i z odborné literatury (viz kapitola 1.5 Osobnost žáka se SPU). Předpoklad, že 40 % respondentů (žáků se SPU) se o střední škole rozhoduje samo, byl splněn a navýšen o 8 %. Je tedy dobře, že se žáci rozhodují dle vlastních osobních názorů a zájmů. A předpoklad, že u 25 % respondentů (žáků se SPU) přispějí k výběru střední školy také pedagogičtí pracovníci základní školy, byl splněn a navýšen.

Otázka č. 14: Jaký zdroj informací Ti nejvíce pomohl při výběru střední školy?



Graf č. 14: Zdroje informací pro výběr střední školy

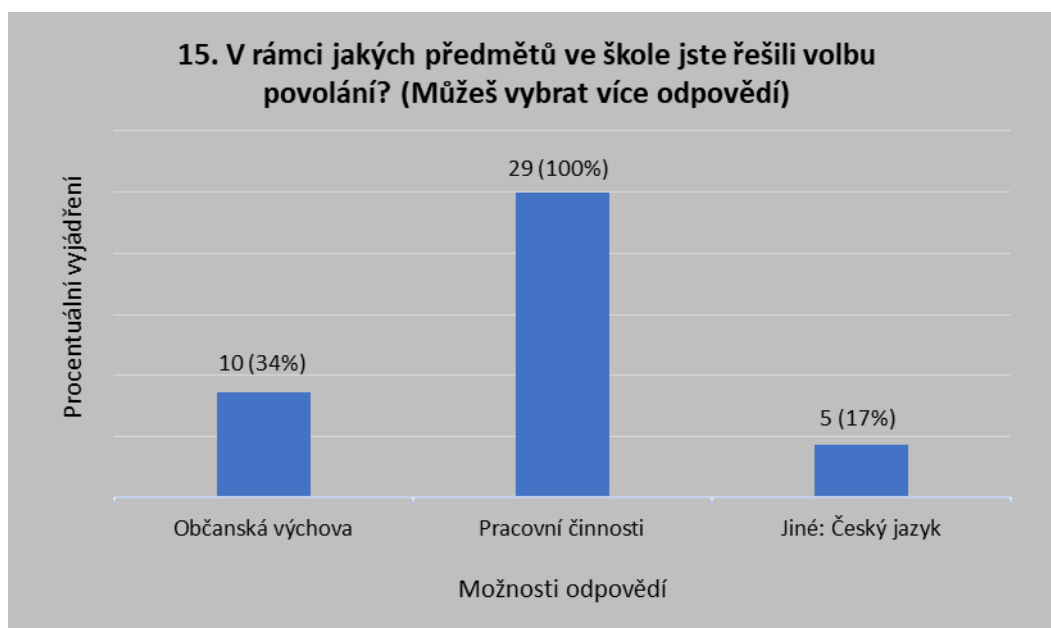
Zdroj: Vlastní zjištění

Dotazovaní respondenti zde mohli vybírat neomezené množství odpovědí. Většinou však volili 1 až 3 odpovědi. Dle grafu více jak polovina respondentů, tedy 16 (55 %) žáků se SPU, vyhledává informace o SŠ na internetu a webových stránkách

škol. 13 (45 %) respondentům pomohly k získání důležitých informací dny otevřených dveří na středních školách. Informace poskytnuté výchovným poradcem byly užitečné 9 (31 %) žákům se SPU. 7 (24 %) respondentům pomohly zkušenosti jejich rodičů z vlastního povolání. Doporučení od přátel bylo prospěšné 5 (17 %) dotazovaným žákům. 3 (10 %) respondenti získali informace o střední škole na veletrhu středních škol. Doporučení od pedagogicko-psychologické poradny využil 1 (3 %) žák se SPU. Informace z úřadu práce nehodnotil žádný z respondentů, stejně tak ani jeden nevyužil možnosti popsání jiných informačních zdrojů v odpovědi „Jiné“.

Je zajímavé, že ani jeden z respondentů nezvolil informace z úřadu práce, jelikož z rozhovoru s pedagogickými pracovníky z ŠPP bylo zjištěno, že probíhají pravidelné exkurze žáků na ÚP, kde jsou žáci se SPU také testováni na profesní orientaci a probírá se s nimi vhodný výběr střední školy. Na veletrh středních škol se chodí též v rámci vyučování, jsou na něj bráni žáci 8. i 9. třídy.

Otázka č. 15: V rámci jakých předmětů ve škole jste řešili volbu povolání?



Graf č. 15: Vyučovací předměty zahrnující volbu povolání

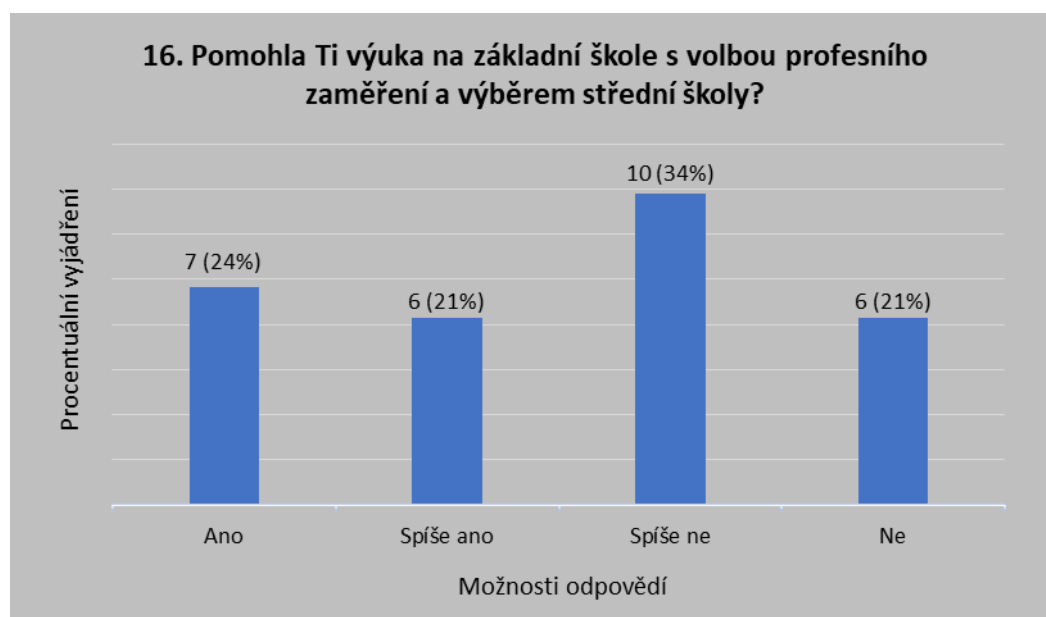
Zdroj: Vlastní zjištění

Z grafického vyjádření plyne, že všech 29 (100 %) respondentů se setkala s volbou povolání v rámci vyučovacího předmětu Pracovní činnosti. Tento předmět,

vyučovaný v 8. a 9. třídě, je přímo zaměřen na volbu povolání a je detailněji popsán výše dle rozhovoru s pedagogickými pracovníky. Pouhých 10 žáků se SPU (34 %) uvedlo, že volba povolání byla probírána v hodinách občanské výchovy. Žáci mohli připsat další odpovědi do nabídky „Jiné“. Tuto možnost využilo 5 respondentů (17 %), kteří navíc dopsali předmět český jazyk. Žáci se SPU zde mohli volit libovolné množství odpovědí, vybírali však 1 až 2 odpovědi.

Předpoklad, že 80 % respondentů (žáků se SPU) se s přípravou na volbu povolání setkává v rámci předmětu občanské výchovy, byl nesplněn a snížen o 46 %. Možnost odpovědi v dotazníku „Pracovní činnosti“ byla vytvořena spolu s dotazníkem po uskutečnění rozhovoru s pedagogickými pracovníky a zjištění, že žáci takový předmět mají.

Otázka č. 16: Pomohla Ti výuka na základní škole s volbou profesního zaměření a výběrem střední školy?



Graf č. 16: Účinnost výuky na ZŠ v pomoci s výběrem profesního zaměření a střední školy

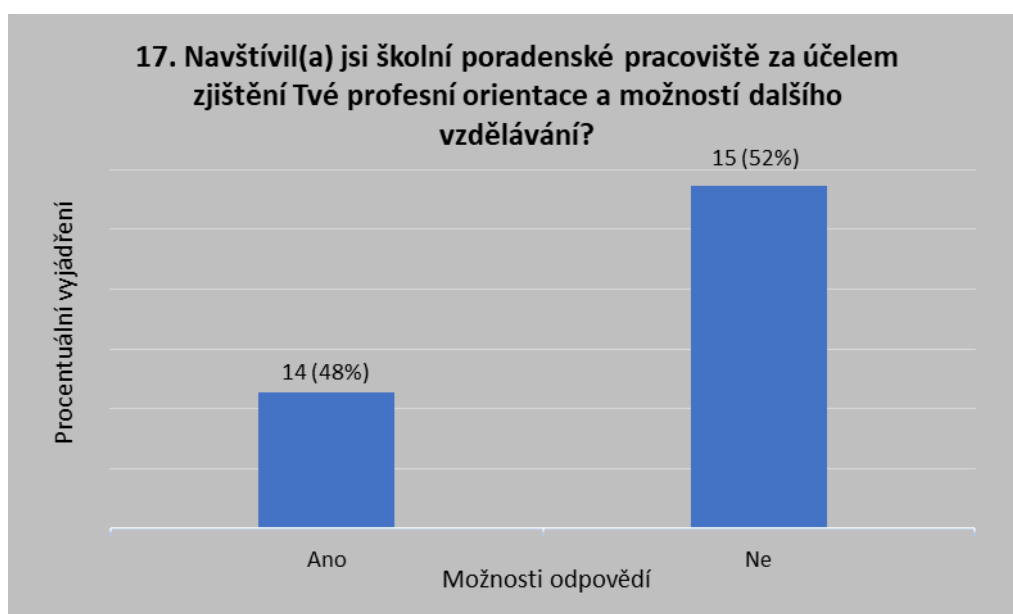
Zdroj: Vlastní zjištění

Respondenti zde hodnotili, zda jim byla výuka na základní škole nápomocná k volbě profesního zaměření a výběru střední školy. Mohli vybrat pouze jednu z nabízených odpovědí. Graf ukazuje, že respondenti hodnotili tuto oblast výuky spíše

negativně. Z nadpoloviční většiny, tedy 16 (55 %) žáků, kteří hodnotili negativně, uvedlo 10 (34 %) respondentů odpověď „spíše ne“ a 6 (21 %) respondentů odpověď „ne“. Z 13 žáků se SPU (45 %), kteří hodnotili tento vztah pozitivně, uvedlo 7 (24 %) respondentů „ano“ a 6 (21 %) respondentů „spíše ano“.

Výsledné vyjádření tohoto grafu může být ovlivněno také tím, že 15 respondentů dochází do 8. třídy, a některé tematické okruhy k profesní orientaci budou mít ve výuce až příští školní rok, tedy v osnovách výuky pro 9. třídu.

Otázka č. 17: Navštívil(a) jsi školní poradenské pracoviště (školního psychologa, výchovného poradce) za účelem zjištění Tvé profesní orientace a možností dalšího vzdělávání?



Graf č. 17: Navštívení ŠPP za účelem zjištění profesní orientace a možností dalšího vzdělávání

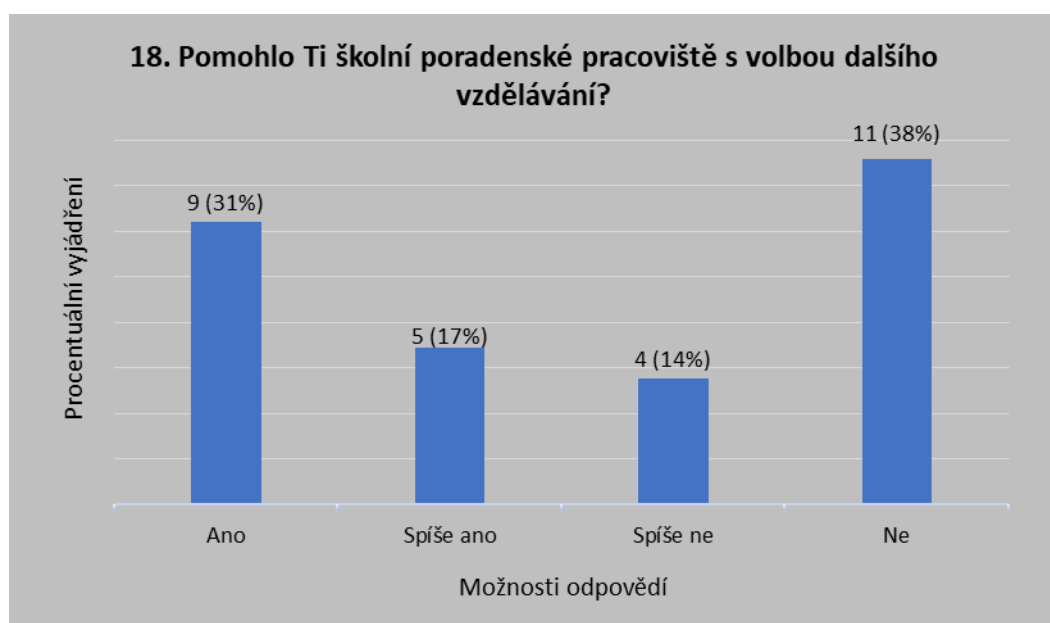
Zdroj: Vlastní zjištění

Z grafu vyplývá, že 14 (48 %) respondentů navštívilo školní poradenské pracoviště za účelem zjištění jejich profesní orientace a 15 (52 %) respondentů školního psychologa a výchovného poradce nenavštívilo.

Předpoklad, že 90 % respondentů (žáků se SPU) využívá služeb školního poradenského pracoviště při výběru střední školy, byl nesplněn a snížen o 42 %. Jak už bylo vysvětleno v možnostech nabízených žákům vycházejících ročníků v oblasti

profesní orientace, popsaných na základě rozhovoru s pracovníky školního poradenského pracoviště, žáci z 8. třídy nemohli navštívit školní poradenské pracoviště z důvodu mimořádné situace způsobené vyhlášením nouzového stavu České republiky a následnému uzavření škol. Všichni žáci, kteří odpověděli, že nenavštívili ŠPP, dochází do 8. třídy. Školní poradenské pracoviště za účelem testování profesní orientace žáci navštíví začátkem následujícího školního roku, tedy na začátku 9. třídy.

Otázka č. 18: Pomohlo Ti školní poradenské pracoviště s volbou dalšího vzdělávání?



Graf č. 18: Hodnocení pomoci ŠPP s výběrem dalšího vzdělávání

Zdroj: Vlastní zjištění

I u tohoto grafu hodnotilo 15 (52 %) respondentů služby školního poradenského pracoviště ve vztahu k pomoci s volbou dalšího vzdělávání negativně a 14 (48 %) respondentů pozitivně. Všichni žáci, kteří hodnotili pozitivně, dochází do 9. třídy. 9 (31 %) žáků se SPU z 9. třídy odpovědělo, že jim ŠPP s výběrem dalšího vzdělávání pomohlo, 5 (17 %) jich odpovědělo „spíše ano“. Negativní hodnocení pochází od žáků se SPU z 8. třídy, způsobené stejnými důvody popsanými pod grafem č. 17. Z těchto žáků se SPU uvedli 4 (14 %) odpověď „spíše ne“ a 11 (38 %) respondentů zvolilo odpověď „ne“.

Tudíž ani zde nebyl splněn předpoklad, že 100 % respondentům (žákům se SPU) jsou služby školního poradenského pracoviště poskytnuty, přestože za normálních okolností by tento předpoklad splněn byl.

3.4 Závěry výzkumného šetření

Prezentované výzkumné šetření bakalářské práce se zabývalo profesním zaměřením žáků se specifickými poruchami učení na základní škole pro žáky se SPU. Pro naplnění stanovených cílů byla využita analýza prostudované literatury, neformální rozhovory s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště, analýza spisové dokumentace a dotazník pro žáky se specifickými poruchami učení.

Hlavním cílem bylo popsat a analyzovat možnosti, které jsou nabízeny žákům se specifickými poruchami učení vycházejících ročníků základní školy po žáky se SPU v oblasti profesní orientace. Tento cíl byl naplněn prostřednictvím neformálního rozhovoru s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště a analýzou dat testových baterií, které byly následně v interpretaci výzkumného šetření popsány. Bylo zjištěno, že v 8. a 9. třídě mají žáci se SPU vyučovací předmět pracovní činnosti, který je zaměřen na volbu povolání. Dále bylo zjištěno, že v rámci péče poskytované školním poradenským pracovištěm, jsou každý rok všichni žáci z 8. třídy postupně zváni do ŠPP. Zde jsou testováni školním psychologem a výchovným poradcem v oblasti profesní orientace, volby povolání a vhodného výběru další vzdělávací dráhy. V rámci podpůrných opatření jsou využívány následující testové baterie: Váňův inteligenční test, Hollandův test – Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry, Test intelektového potenciálu, školní test na gramotnost českého jazyka a všeobecné znalosti.

Dílčí cíle byly zaměřeny na zjištění nejčastějších preferencí povolání žáků se SPU, analýzu nejčastější volby středních škol u žáků se SPU, zjištění hlavních iniciátorů při volbě povolání žáků se SPU a prozkoumání hlavních iniciátorů při výběru střední školy žáků se SPU. K naplnění dílčích cílů byl využit dotazník pro žáky se specifickými poruchami učení. Bylo zjištěno, že volby povolání respondentů (žáků se SPU) jsou velmi různorodé. Mezi dvě nejčastěji zvolené budoucí profese, které volil stejný počet, 3 (10 %), respondentů, patří zdravotní sestra a IT programátor. U volby budoucí profese, se zároveň více jak polovina respondentů, tedy 21 (71 %) žáků

se SPU, rozhodovala dle vlastních zájmů. Dále bylo zjištěno, že nejvíce respondentů, tedy 16 (55 %), se hlásí na střední odborné školy s maturitou a 12 (41 %) respondentů si přeje mít maturitu a pokračovat na vysokou školu. Nadpoloviční většina, 18 (62 %) respondentů, se řídila při výběru střední školy podle osobních preferencí, tedy vlastních zájmů, oblíbených předmětů, profesní orientace. Dále bylo zjištěno, že na středních odborných školách s maturitou respondenti nejčastěji volili obory: praktická sestra, informační technologie, obchodní akademie, žurnalistika a média, rekondiční a sportovní masér. Na střední odborná učiliště se respondenti nejvíce hlásili na obory: kuchař - číšník, vlásenkář a umělecký maskér, mechanik a opravář motorických vozidel.

Pro účely výzkumného šetření byly stanoveny dílčí výzkumné otázky a předpoklady. Ty byly vyhodnoceny na základě odpovědí respondentů v dotazníku a popsány v interpretaci výzkumného šetření pod grafy.

VO 1: Uvědomují si žáci se SPU své silné a slabé stránky?

Během výzkumného šetření bylo zjištěno, že v oblasti silných stránek osobnosti se respondenti (žáci se SPU) nejlépe hodnotí v týmové spolupráci, kde 18 (62 %) respondentů odpovědělo, že umí spolupracovat v týmu. Další silnou stránkou respondentů, je umění naslouchat druhým, které vybralo 14 (48 %) respondentů. Stejný počet, tedy 14 (48 %) respondentů zvolil za svou silnou stránku samostatnost. Co se týče slabých stránek osobnosti, nejvíce respondentů, 19 (66 %) žáků se SPU zvolilo, že odkládá důležité věci na poslední chvíli, 15 (52 %) vybralo odpověď „jsem nerozhodný/á“ a 9 (31 %) respondentů uvedlo odpověď „nejsem vytrvalý/á“.

Na začátku výzkumu byly stanoveny dílčí předpoklady. Předpoklad, že 60 % respondentů (žáků se SPU) umí spolupracovat v týmu, byl splněn. Předpoklad, že 45 % respondentů (žáků se SPU) umí naslouchat druhým, byl splněn a navýšen o 3 %. Předpoklad, že 30 % informantů (žáků se SPU) je samostatných, byl splněn a navýšen o 18 %. Předpoklad, že 65 % procent respondentů (žáků se SPU) odkládá důležité věci na poslední chvíli, byl splněn. Předpoklad, že 40 % informantů (žáků se SPU) je nerozhodných, byl splněn a navýšen o 12 %.

V odborných publikacích je uváděno, že žáci se SPU mají problém s prací, kterou mají vykonávat samostatně, potřebují častý dohled a kontrolu. Ve školním výkonu vykazují velké výkyvy v kvalitě odvedené práce, nejsou vytrvalí a mnohdy

po několika neúspěších nad prací rezignují. Nelze však tyto charakteristické rysy zobecňovat, žáci se SPU jsou heterogenní skupinou a každý žák je jiný a má odlišné specifické potřeby. Vzhledem k sníženému počtu žáků ve třídách základní školy pro žáky se specifickými poruchami učení a podpůrným opatřením v podobě sdílených asistentů pedagoga, se každému žákovi dostává potřebné individuální péče.

VO 2: Kdo má na žáky se SPU největší vliv při výběru střední školy a na jaké školy se nejčastěji hlásí?

Během výzkumného šetření bylo zjištěno, že při výběru střední školy mají na žáky se SPU velký vliv jejich rodiče, takto odpovědělo 14 (48 %) respondentů. Stejný počet respondentů, tedy 14 (48 %), ale také uvedl, že při výběru střední školy rozhodoval také podle sebe. Zároveň měli při této volbě na žáky vliv také pedagogičtí pracovníci, například výchovný poradce u 6 (21 %) respondentů, školní psycholog u 5 (17 %) respondentů. Nejvíce respondentů, celkem 16 (55 %), se hlásí na střední odborné školy. 11 (38 %) respondentů na střední odborná učiliště a 2 (7 %) na gymnázia. Procentuální zastoupení respondentů u typu středních škol bylo porovnáno s procentuálními výsledky výzkumu od Márové (2017) a bylo konstatováno, že se téměř shodují.

K výzkumné otázce byly na začátku výzkumu stanoveny následující předpoklady. Předpoklad, že 50 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na střední odborná učiliště byl nesplněn a snížen o 12 %. Předpoklad, že 40 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na střední odborné školy s maturitou, byl splněn a navýšen o 15 % a předpoklad, že 10 % respondentů (žáků se SPU) se hlásí na gymnázia, byl nesplněn a snížen o 3 %. Předpoklad, že největší vliv na respondenty (žáky se SPU) při výběru střední školy mají jejich rodiče a to v 65 %, byl nesplněn a snížen o 17 %. Tento předpoklad vycházel i z tvrzení v odborné literatuře, že se při rozhodování o důležitých věcech adolescenti obracejí pro radu rodičů a přikládají jí největší váhu. Předpoklad, že 40 % respondentů (žáků se SPU) se o střední škole rozhoduje samo, byl splněn a navýšen o 8 %. Je tedy dobře, že se žáci rozhodují dle vlastních osobních názorů a zájmů. A předpoklad, že u 25 % respondentů (žáků se SPU) přispějí k výběru střední školy také pedagogičtí pracovníci základní školy, byl splněn a navýšen. Zde bylo konstatováno, že se u poměrně velkého množství respondentů (žáků se SPU) podíleli

na rozhodování právě pedagogičtí pracovníci. Tento fakt vypovídá o dobrých vztazích a vzájemné důvěře mezi žáky a pedagogy.

VO 3: V kterém vyučovacím předmětu, se žáci se SPU nejvíce setkávají s přípravou na volbu povolání?

Během výzkumného šetření bylo zjištěno, 100 % respondentů se s volbou povolání setkala v předmětu pracovní činnosti. Tento předmět, který je celý zaměřený na volbu povolání, mají žáci v 8. a 9. třídě. Analýzou dat, bylo dále zjištěno, že v učebních osnovách tohoto předmětu jsou obsaženy tyto tematické okruhy: charakteristiky mého já; volba povolání; trh práce; druhy pracovních prostředků a objektů; možnosti vzdělávání; poradenské a profesní informační služby; systém středních škol a středních odborných učilišť; proces přijímacího řízení; osobnostní, zdravotní a kvalifikační požadavky; charakteristika a druhy pracovních činností; pracovní příležitosti v regionu; finanční gramotnost.

Na začátku výzkumu byl stanoven předpoklad, že 80 % respondentů (žáků se SPU) se s přípravou na volbu povolání setkává v rámci předmětu občanské výchovy. Tento předpoklad byl nesplněn a snížen o 46 %. Možnost odpovědi v dotazníku „Pracovní činnosti“ byla vytvořena spolu s dotazníkem po uskutečnění rozhovoru s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště a zjištění, že žáci takový předmět mají.

VO 4: Využívají žáci se SPU při výběru střední školy služby školního poradenského pracoviště a jsou jim tyto služby a informace poskytnuty?

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že 14 (48 %) respondentů navštívilo školní poradenské pracoviště za účelem zjištění své profesní orientace a vhodného výběru další vzdělávací dráhy a 15 (52 %) respondentů školní poradenské pracoviště nenavštívilo. Skupina s nadpolovičním zastoupením, která školní poradenské pracoviště nenavštívila, je zastoupena žáky z 8. třídy. Do školního poradenského pracoviště pro zjištění profesní orientace a další vzdělávací či profesní dráhy jsou zváni vždy žáci 8. třídy v druhém pololetí školního roku, konkrétně v březnu. Ve školním roce 2019/2020 však žáci 8. třídy školní poradenské pracoviště navštívit nestihli z důvodu mimořádné situace způsobené vyhlášením nouzového stavu České republiky a následnému uzavření škol.

Školní poradenské pracoviště za účelem testování profesní orientace navštíví začátkem následujícího školního roku, tedy na začátku 9. třídy. Služby školního poradenského pracoviště jsou tedy poskytnuty všem žákům se specifickými poruchami učení vycházejících ročníků na základní škole pro žáky se SPU.

Využitím smíšeného výzkumu mohl být tento fakt hlouběji prozkoumán a následně popsán a vysvětlen. Kdyby byla užitá pouze metoda kvantitativního zpracování, mohly by být výsledky výzkumu neúplné a subjektivním hodnocením zkreslené ve smyslu neposkytnutí péče a služeb školního poradenského pracoviště respondentům (žákům se SPU).

Závěr

Bakalářská práce se zabývala žáky se specifickými poruchami učení na základní škole pro žáky se SPU a jejich profesním zaměřením. Literárně přehledová část byla zaměřena na teoretická východiska zabývající se vymezením, klasifikací a etiologií specifických poruch učení, vzdělávacím a poradenským systémem pro žáky se SPU, či osobností žáka se SPU. Zároveň byla tato část zaměřena na kariérové poradenství pro žáky se SPU. Praktická část byla zaměřena na výzkumné šetření, které se v rámci tvoření bakalářské práce uskutečnilo. Jeho hlavním cílem bylo popsat a analyzovat možnosti, které jsou nabízeny žákům se SPU vycházejících ročníků v oblasti profesní orientace. V rámci šetření byly provedeny neformální rozhovory s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště. Na základě získaných informací byl popsán průběh zjišťování profesní orientace a vhodného výběru další vzdělávací či profesní dráhy žáků se specifickými poruchami učení na základní škole pro žáky se SPU. Dalšími cíli bylo zjistit nejčastější výběr středních škol a povolání u žáků se SPU a také analyzovat hlavní iniciátory, které žáky se SPU při tomto rozhodování nejvíce ovlivňují. Pro tyto výzkumné účely, byl využit dotazník, který byl předložen celkem 29 respondentům (žákům se SPU). Na základě výsledků šetření bylo analyzováno mnoho faktorů, které ovlivňují výběr střední školy a volbu povolání žáků se SPU.

Závěry výzkumného šetření mohou přinést vhodné podněty pro odbornou pedagogickou i laickou veřejnost, jelikož poukazují na možnosti nabízené žákům se specifickými poruchami učení na základní škole pro žáky se SPU jako na příklad dobré praxe. Výběr střední školy či budoucí profesní dráhy je významným životním krokem, který je třeba s žáky se SPU řádně probrat a zhodnotit, aby se mohli dle svých možností plnohodnotně vzdělávat nebo vykonávat profesi, která je bude uspokojovat.

Seznam použité literatury a dalších informačních zdrojů

Použitá literatura

- [1] BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2018. 237 s. ISBN 978-80-7315-2666.
- [2] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- [3] HLAĐO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. 131 s. ISBN 978-80-7302-164-1.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2016. 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- [5] JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ, Hana. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Praha: Portál, 2014. 175 s. ISBN 978-80-262-0645-3.
- [6] KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. 264 s. ISBN 978-80-247-4502-2.
- [7] MÁROVÁ, Ivana. *Faktory ovlivňující volbu střední školy u žáků se specifickými poruchami učení*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. 127 s. ISBN 978-80-210-8886-3.
- [8] MACEK, Petr. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
- [9] *Mezinárodní klasifikace nemocí: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decenální revize*. MKN-10: kapesní formát. Praha: ÚZIS, 1992. 646 s.
- [10] MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. 298 s. ISBN 978-80-7311-166-3.

- [11] MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. 114 s. ISBN 80-7311-021-0.
- [12] NĚMEC, Otakar, BUCMAN, Petr a ŠIKÝŘ, Martin. *Personální management*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2007. 360 s. ISBN 978-80-86730-27-1.
- [13] OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 64 s. ISBN 978-80-86723-35-8.
- [14] POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. 240 s. ISBN 978-80-7367-773-2.
- [15] PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [16] PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Vybrané okruhy speciálněpedagogické diagnostiky v období povinné školní docházky, aneb, Co by měl vědět pedagog, který vzdělává v rámci integrace žáka se zdravotním postižením*. Speciální pedagogika, 2013, 23(2), s. 95-111. ISSN 1211-2720.
- [17] SVOBODOVÁ, Dagmar. *Profesní poradenství: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2015. 160 s. ISBN 978-80-247-5092-7.
- [18] ŠAUEROVÁ, Markéta, ŠPAČKOVÁ, Klára a NECHLEBOVÁ, Eva. *Speciální pedagogika v praxi: komplexní péče o děti se SPUCH*. Praha: Grada, 2012. 248 s. ISBN 978-80-247-4369-1.
- [19] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [20] VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.

- [21] WALTEROVÁ, Eliška a GREGER, David. *Přechod žáků ze základní na střední školu: pohledy z výzkumů*. Brno: Paido, 2009. 107 s. ISBN 978-80-7315-179-9.
- [22] ZELINKOVÁ, Olga a ČEDÍK, Miloslav. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 2013. 144 s. ISBN 978-80-262-0349-0.
- [23] ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Praha: Portál, 2015. 263 s. ISBN 978-80-262-0875-4.

Další informační zdroje

- [24] CHOPE, Robert C.: *Qualitatively Assessing Family Influence in Career Decision Making*. *Journal of Career Assessment* [online]. 2005, **13**(4), [cit. 2020-05-03]. DOI: 10.1177/1069072705277913. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.920.8493&rep=rep1&type=pdf>.
- [25] LICHTENBERKOVÁ, Kateřina, CHALUŠ, Petr a DOSTÁL, Jiří. *Člověk a svět práce: podkladová studie k revizím RVP*. [online]. Praha: NÚV, Národní ústav pro vzdělávání, 2019. [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/3609_1_1/.
- [26] *Metodický pokyn k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání č. j. 19485/2001-22*. [online]. MŠMT, 2001. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicky-pokyn-k-zarazeni-vzdelavaci-oblasti-vychova-k-volbe-povolani-do-vzdelavacich-programu-pro-zakladni-vzdelavani-cj-19458-2001-22>.
- [27] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: VÚP, Ústav pro informace ve vzdělávání, 2017, [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf.

- [28] *Soukromá základní škola Integrál pro žáky se SPU, s.r.o.* [online]. [cit. 2020-06-14]. Dostupné z: <https://www.skolaintegral.cz>
- [29] UNESCO. *Handbook on career counselling: a practical manual for developing, implementing and assessing career counselling services in higher education settings.* [online]. Paris: UNESCO, 2002, [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125740>.
- [30] *Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2. 6. 2016, [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197>.
- [31] *Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 27. 7. 2005, [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>.
- [32] *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 9. 2. 2005, [cit. 2020-05-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>.
- [33] *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 24. 9. 2004, [cit. 2020-05-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.
- [34] *Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 24. 9. 2004, [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas rodičů

Příloha č. 2 – Informovaný souhlas vedení školy

Příloha č. 3 – Dotazník pro žáky se SPU

Příloha č. 1

Informovaný souhlas

S vyplněním dotazníku pro účely bakalářské práce na téma:

„Žáci se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál a jejich profesní zaměření“

Vážení rodiče,

jmenuji se Lenka Lacinová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského kombinovaného studia na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, oboru Speciální pedagogika. Zároveň jsem zaměstnaná jako asistentka pedagoga na základní škole Integrál pro žáky se SPU.

Ráda bych Vás touto cestou požádala o spolupráci v kvantitativním výzkumu za účelem získání dat a informací pro potřeby zpracování praktické části mé bakalářské práce vedené na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

Výzkum bude uskutečněn s cílem prozkoumat profesní zaměření žáků se specifickými poruchami učení z 8. a 9. třídy základní školy Integrál. Tento cíl bude zkoumán pomocí metody dotazníku. Otázky v dotazníku budou směřovat k volbě středoškolského studia a profesní orientaci žáků.

K získání těchto informací bych ráda využila jako zdroj dotazník pro Vaše dítě.

Při získávání a zpracování informací budu klást důraz na anonymitu informantů a mlčenlivost ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že se získanými daty a informacemi budu pracovat výhradně já).

Jako informant máte právo kdykoli odstoupit od výše uvedené spolupráce.

Děkuji za pozornost věnovanou těmto informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu ke zpracování informací z intencí výše uvedených.

.....

Lenka Lacinová, DiS.

Uděluji souhlas s účastí svého dítěte v praktické části bakalářské práce ve výše uvedeném smyslu.

Jméno a příjmení informanta:

V dne

Podpis:

Příloha č. 2

Informovaný souhlas

S umožněním realizace výzkumného šetření pro účely bakalářské práce na téma:
„Žáci se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál a jejich profesní zaměření“

Vážení paní ředitelko,

jmenuji se Lenka Lacinová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského kombinovaného studia na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, oboru Speciální pedagogika. Zároveň jsem zaměstnaná jako asistentka pedagoga na základní škole Integrál pro žáky se SPU.

Ráda bych Vás touto cestou požádala o spolupráci ve smíšeném výzkumu za účelem získání dat a informací pro potřeby zpracování praktické části mé bakalářské práce vedené na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

Způsob provedení výzkumu

Výzkum bude veden formou pozorování, analýzou spisové dokumentace a rozhovorů s pedagogickými pracovníky školního poradenského pracoviště za účelem zjištění a popsaní možností nabízených žákům vycházejících ročníků v oblasti profesní orientace a kariérového poradenství. Dále bude žákům 8. a 9. třídy předložen dotazník zaměřený na profesní orientaci a výběr střední školy.

Při získávání a zpracování informací budu klást důraz na anonymitu informantů a mlčenlivost ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že se získanými daty a informacemi budu pracovat výhradně já).

Lenka Lacinová, DiS.

Udělují souhlas k provedení výzkumného šetření pro účely praktické části bakalářské práce ve výše uvedeném smyslu a uvedením názvu základní školy Integrál v bakalářské práci.

Jméno a příjmení informanta:

V dne

Podpis:

Razítko:

Příloha č. 3

Dotazník pro žáky s SPU

Milí žáci,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad výzkumného šetření bakalářské práce na téma „Žáci se specifickými poruchami učení na základní škole Integrál a jejich profesní zaměření“.

Dotazník se skládá z 18 otázek vztahujících se k výběru střední školy a volbě povolání žáků v posledních ročnících základní školy Integrál pro žáky s SPU. Odpovědi jsou zcela anonymní. Vyplnění dotazníku Vám zabere 15 minut. Prosím Vás o vyplnění všech otázek k dotazníku. U některých otázek můžete volit více odpovědí.

Předem děkuji za spolupráci.

Lenka Lacinová, studentka oboru Speciální pedagogika na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

- 1) Urči své pohlaví:
 - a. Dívka
 - b. Chlapec

- 2) Do jaké třídy chodíš?
 - a. 8. třída
 - b. 9. třída

- 3) Víš, proč chodíš do ZŠ pro žáky se SPU? (Můžeš vybrat více odpovědí)
 - a. Mám dyslexii
 - b. Mám dysgrafii
 - c. Mám dysortografii
 - d. Mám dyskalkulii
 - e. Mám dyspraxii
 - f. Mám dyspínxi
 - g. Mám dysmúzi
 - h. Jiné:

- 4) Jaké jsou Tvé silné stránky? (Můžeš vybrat více odpovědí)
 - a. Samostatnost
 - b. Pracovitost
 - c. Vytrvalost
 - d. Vůdčí schopnosti
 - e. Umím komunikovat s lidmi
 - f. Umím spolupracovat v týmu
 - g. Umím naslouchat druhým

- h. Jsem tolerantní
 - i. Jiné:
- 5) Jaké jsou Tvé slabé stránky? (Můžeš vybrat více odpovědí)
- a. Odkládám důležité věci na poslední chvíli
 - b. Nejsem vytrvalý/vytrvalá
 - c. Nedokončím započatou práci
 - d. Jsem nerozhodný/nerozhodná
 - e. Nejsem komunikativní
 - f. Jsem vznětlivý/vznětlivá
 - g. Nedokážu spolupracovat v týmu
 - h. Nerespektuji autoritu
 - i. Jiné:
- 6) Máš představu o tom, jaké povolání bys v budoucnu chtěl(a) vykonávat?
- a. Učitel
 - b. Kuchař
 - c. Kadeřnice
 - d. Zdravotní sestra
 - e. Lékař
 - f. Veterinář
 - g. Policista
 - h. Truhlář
 - i. Automechanik
 - j. IT programátor
 - k. Jiné:
- 7) Jaký by podle Tebe měl být člověk vykonávající Tebou zvolené povolání? (Můžeš vybrat více odpovědí)
- a. Pracovitý
 - b. Empatický (umí se vcítit a naslouchat druhým)
 - c. Přizpůsobivý
 - d. Spolehlivý
 - e. Vůdčí typ
 - f. Tolerantní
 - g. Kreativní
 - h. Jiné:
- 8) Co Tě při výběru budoucího povolání nejvíce ovlivnilo? (Můžeš vybrat více odpovědí)
- a. Osobní zájmy
 - b. Finanční ohodnocení profese
 - c. Možnost budování kariéry
 - d. Vzor v rodině – zajímavá profese
 - e. Společenská prestiž profese
 - f. Možnost podnikat, pracovat sám za sebe

g. Jiné:

9) Na jakou střední školu se hlásíš?

- a. Střední odborné učiliště, napiš obor:
- b. Střední odborná škola, napiš obor:
- c. Gymnázium

10) Zohlednil(a) jsi při výběru střední školy, co Tě zajímá?

- a. Zájem o techniku
- b. Humanitní zaměření
- c. Přírodovědné obory
- d. Zájem o umění
- e. Sportovní zaměření
- f. Jiné:

11) Co Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnilo? (Můžeš vybrat více odpovědí)

- a. Chci mít maturitu
- b. Chci se vyučit
- c. Chci mít maturitu a pokračovat na vysokou školu
- d. Po absolvování střední školy možnost přímého vstupu na trh práce
- e. Nízká náročnost školy – snadnější vystudování
- f. Dosažená úroveň vzdělání v rodině
- g. Jiné:

12) Které faktory Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnily? (Můžeš vybrat více odpovědí)

- a. Osobní preference (Tvoje zájmy, oblíbené předměty, profesní orientace, Tvůj výběr střední školy)
- b. Očekávání rodičů
- c. Rodinná tradice
- d. Ekonomické podmínky (peníze, dojíždění, ubytování)
- e. Tvůj školní prospěch
- f. Profil střední školy (reference, kvalita, pověst školy)
- g. Jiné:

13) Kdo Tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? (Můžeš vybrat více odpovědí)

- a. Rodiče
- b. Prarodiče
- c. Sourozenec
- d. Přátelé
- e. Výchovný poradce
- f. Školní psycholog
- g. Školní speciální pedagog
- h. Třídní učitel
- i. Pouze já sám/sama
- j. Někdo jiný:

- 14) Jaký zdroj informací Ti nejvíce pomohl při výběru střední školy? (Můžeš vybrat více odpovědí)
- Zkušenosti rodičů z jejich vlastního povolání
 - Doporučení kamarádů
 - Internet, webové stránky školy
 - Dny otevřených dveří
 - Veletrh SŠ
 - Informace poskytnuté výchovným poradcem
 - Informace z pedagogicko-psychologické poradny
 - Informace z úřadu práce
 - Jiné:
- 15) V rámci jakých předmětů ve škole jste řešili volbu povolání? (Můžeš vybrat více odpovědí)
- Občanská výchova
 - Pracovní činnosti
 - Jiné:
- 16) Pomohla Ti výuka na základní škole s volbou profesního zaměření a výběrem střední školy?
- Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Ne
- 17) Navštívil(a) jsi školní poradenské pracoviště (školního psychologa, výchovného poradce) za účelem zjištění Tvé profesní orientace a možností dalšího vzdělávání?
- Ano
 - Ne
- 18) Pomohlo Ti školní poradenské pracoviště s volbou dalšího vzdělávání?
- Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Ne